

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНІЧНО - ГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ
UKRAINISCHES TECHNISCH-WIRTSCHAFTLICHES INSTITUT

Серія: Монографії — Ч.: 2

Осип Мельникович

**УКРАЇНСЬКА СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА ШКОЛА
В ЗАЛЬЦБУРГУ**

МЮНХЕН 1967

**УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНІЧНО - ГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ
UKRAINISCHES TECHNISCH-WIRTSCHAFTLICHES INSTITUT**

Серія: Монографії — Ч.: 2

Осип Мельникович

**УКРАЇНСЬКА СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА ШКОЛА
В ЗАЛЬЦБУРГУ**

(Зі вступним словом Романа Міхняка)

МЮНХЕН 1967

Студія «Українська Сільсько-Господарська Школа в Зальцбургу» була частково друкована в «Наукових Записках УТГІ», т. IX (XII), Мюнхен 1966, стор. 141—175.

ВСТУПНЕ СЛОВО

В половині серпня 1965 року минуло 20 літ, як серед таборових обставин у Зальцбурзі прийшло до оснування Сільсько-Господарської Школи. Не була це легка справа думати про школу. Не було ні при-міщення, ні учительського збору, ні грошей, ні шкільного приладдя. Було багато молоді і для неї треба було школу створити. Тоді постає українська приватна гімназія, народня школа, діточий садок, постають технічні курси тощо.

Але було ще багато молоді, для якої найбільше відповідала б сільсько-господарська школа. В такому часі і серед таких обставин являється інж. агр. Осип Мельникович. З ентузіазмом і з великою енергією він починає організувати с.-г. школу. Першим завданням було підшукати відповідний фаховий учительський збір. По таборах були різні фахові учительські сили і треба було їх стягнути до Зальцбурга. Якщо треба працювати для української молоді, то український учитель ніколи не відмовиться. З великою посвятою і з великою ідеєю він є здібний до найбільших зусиль для навчання та виховання української молоді. Такі були учителі на рідних землях, такими вони залишилися і в таборових відносинах в Австрії та Німеччині, такими є далі в усіх осередках українського еміграційного життя в світі. Можна сміло сказати, що під оглядом ідейності українські учителі-виховники є може першими в світі.

Треба було ще відповідно підійти до української молоді і притягнути її до шкільної лавки. Інж. Мельникович, як директор-виховник і викладач, зумів скоро перемогти всі початкові труднощі і в половині серпня 1945 р. школа почала свою працю. Постали два відділи: наперед хлоп'ячий, потім дівочий. Учні були різного віку з більшим або меншим підготовленням. Майже всі ходили пильно до школи і вчилися, виявляючи при тому зацікавлення до різних предметів. Молодь, яка вчилася в школі, вирізнялася позитивно під кожним оглядом від тієї, яка не хотіла користати зі шкіл. Як виглядала сама школа і праця в ній, до яких осягів доходили учні й учителі, дуже наглядно побачимо в записках.

Минуло вже багато літ від цього часу. Ми всі, учні й учителі, розійшлися по широкому світі. Ця сама ідея, яка нас об'єднувала тоді, далі живе між нами. Як тоді бажали й старалися учителі допомогти нашій молоді в її життєвих змаганнях, так і тепер тішимося її осягами і відчуваємо, що наша праця не була без успіху. Кожне ширче слово свого учителя залишає свій слід у душі учня. Такі спомини

зі шкільного життя гартують і скріплюють навіть в найтяжчих життєвих умовах. Вся шкільна молодь переходила різні воєнні страхи, мусіла покидати рідну землю й жити серед чужого, непривітного і холодного оточення. Українська школа й українські учителі розвивали нові думки й нові ідеї та виповняли щораз новим змістом життя української молоді. Культурно-освітна праця в школі мала великий вплив на національне виховання молоді. Хор, вистави, різні імпрези, концерти — це все давали учні своїми силами і в цей спосіб включались в українське громадське життя. Часті учительські конференції обговорювали різні проблеми, зв'язані зі школою. Виховання шкільної молоді займало визначне місце в програмі навчання.

Коли прийшлося емігрувати, то наша молодь мала вже вироблені основи до життєвих змагань та поборювання непередбачених труднощів серед чужого середовища в далекому світі. Директор школи інж. О. Мельникович щиро сердечним відношенням до учнів і до учителів умів не тільки довести школу до високого рівня, але й створити таку атмосферу, що із вдоволенням учні й учителі виконували свої обов'язки.

Проф. Роман Міхняк

УКРАЇНСЬКА ВИЩА І НИЖЧА СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА ШКОЛА В ЗАЛЬЦБУРГУ

Події другої світової війни змусили поважне число населення східної і центральної Європи покинути рідні оселі та податися на захід. В тому числі українці становили чи не найбільший відсоток з відомих усім причин. Спочатку всі вони затрималися на території Німеччини та Австрії. Кажу спочатку, бо ніхто не знав, що його далі жде.

Окупаційні війська Америки, Англії та Франції після зайняття цих територій на весні 1945 р. й упорядковання власних стратегічних справ взялися за упорядкування життя чужинців, які покищо осталися без ніякої опіки, часто в голоді і холоді, а то й без даху над головою. Для тієї цілі приділювало на тимчасове мешкання опорожнені німецьким військом казарми або дерев'яні бараки, що остались після робітників. В тих казармах таборах приміщувано чужу еміграцію, звичайно по змозі однонаціонально. Весь нагляд та адміністрацію цих тaborів передано напів військовій американській організації спочатку УНРРА й опісля IPO. Тому, що записи цієї нашої праці будуть стосуватися побуту української еміграції в Австрії чи пак докладніше Зальцбургу з околицею, я полишаю, не згадуючи, інші терени Німеччини.

Чому саме в Зальцбургу та околиці скупчилася еміграція не тільки українська, але й інших національностей, стане ясне, як пригадаємо собі поділ австрійської території між усіх чотирьох партнерів війни — Америки, Англії, Франції та СССР. Поселенці могли скупчуватися тільки на тих територіях, які забезпечували їм життя. Отже в Австрії було два більші скupчення — Зальцбург та Інсбрук з околицями. Були ще менші скupчення в Стирії та Каринтії.

В Зальцбургу постало такими чином два більші тaborи з українськими емігрантами, а то в Лексенфельді на краю міста та в колишніх військових казармах у Легенер над рікою Зальцах. Крім них у тому місті було ще більше тaborів інших національностей, а то Гельброн та Парш. І в тих тaborах були також українці, але малими групами. Важко було б нині означити докладне число українців у тих тaborах. Загально кажучи, було їх понад кілька тисяч з дуже поважним відсотком молоді.

Після розміщення сяк так еміграції по тaborах чи казармах постала проблема чим і як зайняти її. Найперше творяться по тaborах ремісничі варстати: шевські, кравецькі, столярські, електро-технічні, ковальські і т. п., в яких почало працювати поважне число мешканців тaborу. УНРРА в порозумінні із місцевим австрійським урядом праці вишукує працю для дорослих. Остается нерозв'яза-

на проблема молоді та дітей в перед — і шкільному віці. Треба було і цю проблему вирішити. Таким чином на терені табору Лексенфельд твориться українська народня чотироклясова школа, а старанням гімназійних учителів українська приватна реальна гімназія з директором д-ром Володимиром Калиною. В казармах Легенер постає Український Народний Університет та електротехнічна школа чи радше курси, бо вони тривали тільки кілька місяців. Також творяться вечірні і денні курси різних фахів як шоферські, механічні і т. п. Вслід за тим на терені казарми в Легенер ще постає спочатку Однорічна Сільсько-Господарська Школа, пізніше трьохрічний Сільсько-Господарський Ліцей.

ІНІЦІАТИВА ОСНУВАННЯ ШКОЛИ ТА ЇЇ РОЗВІЙ

Як уже сказано, на терені табору в Легенер постає фахова Українська Сільсько-Господарська Школа, яка пізніше поширюється, творячи її вищий ступінь, а саме 3-ох річний Ліцей. Про цю саме Школу, як її директор та учитель, хочу дещо ширше розповісти, вважаючи це моїм не тільки патріотичним, а й чисто громадсько-сусільним обов'язком, щоб послужити нашим будучим історикам матеріалами про працю нашої еміграції на самому її початку. Роблю це ще й тому, бо не знаходжу ніяких інших подібних згадок того часу. Як до цього дійшло? Було це на весні 1945 р. не довгий час після закінчення війни. Територію Зальцбургу зайняли американці. Я мешкав тоді ще на провінції біля 26 км. від Зальцбургу. Часи тоді були ще дуже непевні, бо американська влада часто не розуміла причин чому ми покинули Рідні Землі та нераз поводилася зі шкодою для нас. Треба було часто навідуватися до Зальцбургу та орієнтуватися в ситуації. Для тієї цілі я відвідував оба українські табори, де мав немало знайомих та друзів. Частіше я відвідував табір Легенер, бо це було для мене ближче і догідніше. Там мешкав бл. п. мій друг з тієї самої кляси української гімназії в Станиславові д-р Володимир Калина. Будучи в нього, він одного дня переказав мені, що директор цього табору п. Рогойський хоче говорити зі мною, знаючи, що я є агроном. Я зайшов до директора і в балачці з ним вийшло, що я мав би організувати на терені табору українську Сільсько-Господарську Школу, якщо знайду до цього можливості. Я радо погодився на пропозицію директора, бо я тоді особисто мав би вигляди на якусь корисну працю для своїх, головно для нашої молоді, та враз з тим і притягнути до цієї праці ще інші фахові сили. Мені йшлося в першу чергу про те, щоб згуртувати в Школі нашу молодь і дати їй змогу чи то заокруглити її знання чи то приготувати її до життя, якого будучність не була нікому ще відома.

Даючи обіцянку директорові табору, я знов про труднощі, які прийдеться перебороти, щоб створити таку Школу. Це ж бо мала бути

фахова Школа, яка крім чотирьох стін кляси, мізерної таблиці та крейди потребувала багато допоміжних засобів, як учебові підручники, лябораторії, кабінети тощо. А що найважливіше — підбору фахових сил для викладання та ведення навчання. Я почав від учителів, бо вважав це першим обов'язком. Маючи їх, я мав також певного роду допомогу в дальшій підготовці до створення Школи. Директор табору повідомив мене, що для Школи призначив одну більшу кімнату, а пізніше буде старатися приділити ще одну. Знаючи про це, відразу стало мені ясне, що треба найперше теорити однорічну Сільсько-Господарську Школу з хлоп'ячим відділом і щойно після приділення другого приміщення дівочий відділ.

В той час у таборах і в околиці було кілька агрономів, як агр. Роман Назаревич, агр. М. Лисенко, д-р вет. Дмитро Легкун, інж. агр. Роман Левицький і інші. Договорившися з ними, ми створили початковий гурток учителів-викладачів і разом почали дальшу підготовку до зреалізування наміченого пляну. Я побачив у них охоту до співпраці і це було для мене не тільки потіхою, а й запевненням, що почате діло таки вдастся здійснити.

Було це безпосередньо перед вакаціями 1945 року. Маючи гурток учителів та приміщення для Школи, я, як будучий директор, якого іменував дир. УНРРА, оголосив вписи до С.-Г. Школи. Початок навчання був призначений на половину серпня б. р. Остало ще багато до зроблення: вищукати підручники, якими на початку користувалися б учителі для приготування лекцій та зложити проект програми навчання і то вже для обох відділів.

Будучи частіше в Зальцбургу, я почав робити знайомства з деякими мені потрібними відділами австрійської адміністрації, головно шкільної. Я запізнявся з референтом Крайової Шкільної Ради с.-г. відділу і він познайомив мене зі всіми справами, зв'язаними з веденням Школи. При тому він поінформував мене, що я зможу отримати деякі шкільні підручники в австрійській Рільничій Палаті. Такі підручники я отримав і ми ними користувалися до часу, поки не підшукали для нас більше пригожих. Щодо учебового пляну, то я, будучи два роки директором С.-Г. Школи в Городку біля Львова, построїв її приблизно на той самий зразок і то для обох відділів. Цей мій проект ми колегіально провірили і затвердили. В часі вакацій зайніялись приготуванням потрібного устаткування для Школи. Навчальний рік почався 15 серпня, як було заплановано. До Школи вписалося 23 учнів. Два місяці пізніше директор табору призначив для Школи друге приміщення і тоді ми відкрили дівочий відділ. Керівником дівочого відділу призначено інж. агр. Олександру Палієнко, яка довший час вела подібні школи на Рідних Землях. До дівочого відділу вписалося 8 дівчат.

Такий був початок цієї Школи і такий стан тривав до березня 1946 р., тобто до початку другого півріччя навчання. В розвитку Шко-

ли був це переходовий час, чи радше підготовчий для учителів-ви-кладачів і самих учнів. В тому часі вдалося поповнити колектив учи-телів та устабілізувати стан учнів. Була також нагода поробити низку коректив та змін у методиці навчання і програми. Учителі-агрономи почали щораз більше засвоювати собі методи навчання та набирати педагогічної практики. Набувши певний досвід і поповнивши склад педагогічного персоналу, було скликано на 4 лютого 1946 року пер-шу учительську конференцію. На цій конференції зроблено перегляд дотеперішньої праці та намічено пляни на будуче. Тепер стало ви-разніше, що дальше переселення еміграції за океан ще не на часі. З цього Школа мусила витягнути висновок: вона не матиме хвиле-вий, переходний характер, а навпаки мусить продовжувати свою діяльність. Ба, щобільше! Серед учнів та учениць в обох відділах Шко-ли було значне число таких, які могли вчитися у вищій середній школі. Таких учнів і учениць було не мало і поза нашою Школою. Це змусило взяти на увагу нові можливості: продовжувати дотеперішній стан і поширити згл. підвищити ступінь Школи, тобто перейти на школу середнього (вищого) типу. На основі постанов конференцій крім однорічної Школи з обома відділами створено трирічний С.-Г. Ліцей. Крім дрібних справ, зв'язаних із устаткуванням клас для І-го року Ліцею, постало питання дальнішого доповнення учительського збору і зłożення нової програми навчання в Ліцею і в однорічній Школі щоб пристосувати їх до таких же шкіл в Австрії, як цього вимагала австрійська шкільна влада. Отже треба було вистаратися відповідні програми. Програму для однорічної Школи ми одержали від однорічної австрійської школи в Пуху-Оберальм, а по програму для Ліцею звернулися ми до міністерства рільництва (шкільний від-діл) у Відні. Вже в серпні 1946 р. ми отримали такі програми для всіх класів Ліцею з «Вищого Рільничого Заведення» Франціско-Юзе-фінум біля Візельбургу в Дол. Австрії.* Треба було ще поробити до-повнення програми однорічної Школи та приготувати програми для Ліцею. Навчання в наступному році 1946/1947 велося вже після пов-них програм, яких основою були австрійські, однак нами доповнені. Навчальний рік почався 1 серпня в трьох класах: в двох однорічної Школи та на І-му році Ліцею.

До всіх трьох класів вписалося 80 кандидатів: до однорічної Школи 24 хлопців і 13 дівчат, а на І-ший рік Ліцею 43 кандидати. Прийняття до Ліцею вимагало освіти приблизно 5 класів гімназії або інших по-дібних шкіл. Ті, що не могли виказатися потрібним цензусом, му-сіли здавати вступний іспит. Учні й учениці однорічної Школи, які її покінчили в навчальному році 1945/1946 могли записатися до Ліцею без вступних іспитів, якщо виказалися принаймні добрим успіхом або мали раніше освіту, що рівнялася 5-ти класам середньої школи.

* Гляди письмо у частині «Документи».

При закінченні однорічної Школи абсолювенти обох відділів були зобов'язані складати кінцевий іспит при комісії в присутності інспектора Української Шкільної Референтури. Класифікації учнів відбувалися на конференціях учительського збору чотири рази в році. Оцінки вписувано до окремих записників і вони становили основу піврічних або річних оцінок на свідоцтвах тільки I-го року Ліцею, бо всі інші складали кінцеві іспити.

На весні 1947 року зліквідовано дівочий відділ однорічної Школи із за несистематичного відвідування Школи та за занедбування обох'язків. В 1947/1948 році вписалися учні й учениці тільки до Ліцею (две класи), а до хлоп'ячого відділу однорічної Школи вписалося за мале число учнів, щоб можна було урухомити й цю класу. Отже в цьому році було тільки дві класи Ліцею (I-ший і II-гий рік).

Згідно з програмою, навчання в Ліцею мало тривати три роки, але із за непевності чи еміграція ще вдергиться в Австрії, програму трьох років розміщено на два роки з тим, що продовжено денно час навчання від год. 8 до 13 по 40 мінут навчальної години. Навчання в році 1947/1948 почалось 15 серпня.

В цьому році почалися вже частіші та більші виїзди українців за океани. Це мало поважний від'ємний вплив на працю в Школі, бо з одного боку учні не могли закінчити Школи, а з другого ж треба було багато зайвого труду і напруження із за браку учителів, які також виїзджали — поповнювати другими, або їхні предмети при-ділювати іншим. Це стосувалося учителів, доходячих з української реальної гімназії. Правда, було певне число учнів й учениць, які хотіли закінчити Ліцей (головно з II-го року) і які самі здергувалися і задержували своїх батьків перед виїздом. Дирекція Школи поробила певні старання в тому напрямі в IPO. Та це помагало тільки частинно, бо всежтаки ряди учнів й учителів рідшали. Праця учителів ставала щораз трудніша, бо нераз приходилося викладати предмети, з якими не кожний був належно обізнаний і треба було над тими предметами більше працювати, щоб себе належно приготувати. Щастям, проте, було, що майже всі постійні, тобто учителі С.-Г. Школи спочатку не були фаховими викладачами, але за три роки набрали великого досвіду методи у викладах і вповні її опанували. Вони мусіли це все робити, маючи перед собою учнів з певними вищими вимогами, бо деякі вчилися вже в Школі третій рік.

*Легальний статус Школи**

2 серпня 1946 р. американська команда за числом письма JRB/wi повідомила дирекцію про затвердження школи американською окупаційною владою в такому стані, як вона тепер є, тобто: обі класи однорічної школи (для хлопців і для дівчат) та I. рік Ліцею. Дальше

* Див. Документ з 2. 8. 1946.

ставить побажання, щоби школа достосувалася програмою навчання, як можна найбільше, австрійським школам.

А восени 1946 року, коли все навчання в Школі почало вестися за повними програмами, дирекція внесла прохання до міністерства рільництва (Шкільний відділ) у Відні про визнання нашої Школи австрійською владою. Американська шкільна влада своїм письмом з 15 вересня 1947 р. повідомила, що всі еміграційні школи переходятуть під контролю австрійської шкільної влади. В тому самому часі прийшла ще одна новість, а саме перевірка нашої Школи міністерством радником д-ром Новотним, в наслідок нашого письмового внеску визнати Школу. Він зробив перевірку головно в ділянці теоретичного навчання та його умов. Провірив докладно всі навчальні програми, денники лекцій та класифікацій, як також головні каталоги; докладно провірив стаж і кваліфікації поодиноких учителів-викладачів та існуючі можливості практичних занять, як доповнення до теоретичного навчання. У висліді своєї перевірки д-р Новотни офіційно заявив, що він уповноважений на підставі переведеної перевірки подати до відома, що С.-Г. Школа є затверджена міністерством рільництва та користуватиметься всіми правами подібних австрійських шкіл. Цього затвердження, однак, не може подати на письмі зогляду на присутність союзської окупаційної влади, яка в ніякому разі не дасть своєї згоди на визнання української школи. Але його повідомлення Школа має уважати за офіційне та дійсне.

Це сталося саме в той важкий для Школи момент і треба було великого наснаження, щоб все не тільки вдергати, а й відповісти всім заінтованим вимогам у нутрі Школи у відношенню до офіційної шкільної влади. Це можна було виконати при дуже зіграному апараті. Тут треба з повною свідомістю підкреслити, що саме завдяки цій співпраці та гармонії вдалося в цілості довести до закінчення навчання в нормальний час.

Виконуючи свій приємний обов'язок, складаю найщирішу подяку всім тодішнім учителям-викладачам та учням, передусім Ліцею за цю дбайливу допомогу та співпрацю, яка вийшла на добро Школи та її доброї слави. Доходячі учителі з української гімназії дали також, можна сказати безкорисно, велику допомогу і тільки тим ми могли виповнити цілість програми, заокруглити і завершити навчальну сторінку і поставити на належне місце Школу. Хай ці слова будуть висловом моєго щирого признання за жертвенну і повну патріотизму працю цілого учительського збору Школи.

Підготовка до закінчення навчального року 1947/1948

Як вже з'ясовано, цей рік позначився масовим відливом української еміграції за океани. Вже ставало щораз ясніше, що в цьому році прийдеться цілковито закінчити навчання та себе зліквідувати.

Однак це не зменшувало праці ні турбот Школи, яка бачила перед собою ще більшу працю. В цьому році закінчувалося навчання І-го року Ліцею, учні якого не змогли б уже продовжувати на другому і кінцевому році Ліцею й одержати дипломи. Постановлено навчання на цьому році дещо поширити, щоб дати певне заокруглення знань. Щоб це осiąгнути, рішено підготовити тихі іспити з деяких предметів письмово, а з усіх усно. Висліди цих іспитів оформлено на конференції і вони були підставою оцінок на свідоцтвах. ІІ-гий рік Ліцею стояв перед новним кінцевим іспитом з цілого матеріялу, якого закінченням мала бути роздача дипломів. Підготовка до переведення іспитів і закінчення ІІ-го року Ліцею почалася вже з початком ІІ-го півріччя 1947/1948. Для формальності іспиту треба було засягнути точних інструкцій в Крайовій Шкільній Раді: які з предметів підпадатимуть письмовому іспитові, які усному, а яким вистачать перепитування перед іспитом. Для поглиблення знання матеріялу рішено перевести ще перед іспитом з важніших фахових предметів додаткові письмові передіспитові праці, щоб учні, кандидати до кінцевого іспиту, набували добру підготовку і певність до кінцевого.

На підставі інструкцій та порозуміння з державною Шкільною Референтурою устійнено:

А.) До письмових іспитів призначено українську мову, математику (альгебру і геометрію) та ґрунтознавство. Із згаданих трьох предметів українська мова підлягала ще й усному іспитові.

Б.) До неіспитових предметів зачислено: релігію, англійську і німецьку мови, мірництво, книговедення, молочарство, с.-г. машини і пристладдя.

В.) До усного іспиту призначено: українську мову, географію, всесвітню історію, історію України, інженерію і меліорацію ґрунтів, хемічну технологію, організацію с.-г. підприємства, спеціальне рослинництво, годівлю с.-г. тварин, поліжництво і патологію с.-г. тварин, садівництво-огородництво та загальне рослинництво.

Щоб кандидатам дати змогу і час краще підготовитися до іспитів, рішено в часі науки в Школі взяти під увагу викінчення матеріялу з тих предметів, які не підлягали взагалі іспитам. Для закінчення переведено перепитування з цих предметів й їх оцінки остали до дипломів. Теоретичну науку на ІІ-му році закінчено вже 20 травня з тим, що письмовий іспит призначено на 25 травня, а усний на 1 червня.

В порозумінні з Українською Шкільною Референтурою, а саме її делегатом проф. Ростковичем, устійнено склад комісії для переведення кінцевого іспиту ІІ-го року Ліцею. Її склад був такий: проф. Росткович — голова, інж. agr. і директор Школи Осип Мельникович — заступник голови, інж. agr. Дмитро Денисівський — секретар, проф. Яків Данченко, д-р вет. Дмитро Легкун, інж. agr. Микола Спанчак, м'гр. Олексій Сацюк, agr. Роман Назаревич — всі члени комісії.

До письмового іспиту приступило 17 кандидатів. Він відбувся 25 травня 1948 р. На підставі вислідів письмових завдань допущено до іспиту 16 кандидатів. Усний іспит відбувся 1 червня перед назначеною іспитовою комісією. Для кожного кандидата приготовано оцінковий іспитовий листок. На окремому листку секретар комісії вписував теми іспитованих предметів кожного іспитуючого учителя й іспитованого учня. Оцінковий листок підписували всі члени комісії на чолі з інспектором та осібно на боці з директором Школи. Всі теми були написані на окремих картках для кожного кандидата й окремих предметів. Денно складало іспит 8-ох кандидатів, а то 4 перед полуноччю, а 4 пополудні. Кандидати здавали іспити з усіх предметів за чергою разом, а після їх закінчення голова комісії прочитував висліди іспиту для кожного кандидата окремо. На підставі цих оцінкових листків та оцінок з неіспитових предметів виповнювано свідоцтва закінчення Школи, які підписувала також вся іспитова комісія й окремо директор Школи. Свідоцтва-дипломи були виповнені англійською та німецькою мовами й мали печатки американської шкільної влади та IPO. Загальний вислід іспиту був такий: 2 — відмінно (Галина Богдан і Надія Жебжицька) 11 — добре, 3 — задовільно, — разом 16. І-ший рік закінчило 14 учнів: 1 — дуже добре (Іван Шлапак), 6 — добре, 6 — задовільно, 1 — достаточно.

МОЛОЧАРСЬКО-СИРОВАРСЬКИЙ КУРС

Заморські потреби вимагали якнайбільшої фаховости від емігрантів. З того приводу заінтересовані вибирали собі якийсь фах і старалися з ним якнайскорше обзнайомитися. Між такими фахами було молочарство та сироварство. Тому, що цей фах входив у програму навчання С.-Г. Школи, дирекція Школи зорганізувала для більшої групи вечірні курси під проводом директора Осипа Мельниковича, який викладав у Школі ввесь час цей предмет. Курс тривав повний місяць. 10 грудня 1947 кандидати зложили іспит з пройденого матеріалу перед комісією, зложену з трьох осіб. Курс закінчило біля двадцять кандидатів. Всі вони одержали свідоцтва відбууття курсу.*

МАТЕРІЯЛЬНІ ЗАСОБИ ШКОЛИ

Вже при самій організації Школи передбачувалося, що матеріальну базу треба буде створити власними силами, бо іншої в той час ще не було. Підставові матеріальні засоби творили вписові і місячні оплати учнів. При влаштуваннях Школою імпрез увесь чистий дохід впливав до

* Взір свідоцтва вміщусмо в частині «Документи».

каси Школи. В надзвичайних випадках допомагав Український Комітет або таборові ради з його доручення. Місячні оплати виносили 20 шил. на протязі двох років. В 1947/1948 році підвищено ці оплати на 40 шил., бо в той час в Австрії почалася дорожнеча. Бідніші учні користали часто із знижок або й цілковитого звільнення від оплат. При більших чистих доходах з імпрез, які організувала Школа, уділювало стипендії біднішим учням на заплачення шкільних оплат.

Постійні учителі одержували місячно мінімум, визначуване на підставі кількости викладових годин у тижні з узглядненням стажу та родинного стану. Деякі учителі мали поза Школою платні зайняття і їм обнижувано і те мінімум. Директор Школи до свого мінімум одержував т. зв. директорський додаток 75 шил. місячно. Доходячі учителі одержували спочатку 4 шил. за кожну годину викладів, а пізніше 4.70 шил. Деякі заможніші учителі часто зрікалися частини або й цілого гонорару в користь Школи. Можна сказати, що на цьому тлі не приходило до ніяких непорозумінь, бо всі учителі підходили до праці в Школі більше з патріотичного й ідейного ніж професійного боку, хоч одержуване мінімум було для деяких головним джерелом існування.

УЧИТЕЛЬСЬКИЙ ЗБІР

Сам рід Школи вимагав від учителів загально-учбового та фахового знання. Отже треба було подбати про того роду склад учителів. Найперша потреба вимагала фахових учительських сил у перевазі агрономів-інженерів, вет. лікарів і т. п., які могли вести навчання в Ліцею. Таких було 10 і вони творили групу постійних учителів Школи. Склад фахових учителів був такий: 6 — інж. агрономів, 1 — агроном, 1 — д-р вет., 1 — мгр. прав (українська мова) 1 — шиття і крої; разом — 10.

Цей склад учителів працював у Школі на протязі цілого її існування. Широка програма Школи вимагала ще більшого числа учителів, бо тільки постійними не можна було охопити всієї програми. Це стосувалося головно загальних предметів, як хемія, мінералогія, чужі мови тощо. До навчання цих предметів запрохали учителів з української приватної реальної гімназії в Лексенфельді та поодиноких фахівців, що ніде не були зайняті. Вони викладали політичну економію, лісовництво, фізику і кооперацію. Таких було 12 учителів і три священики-катехити. Склад доходячих учителів був такий: 1 — з Наук. Інституту, 1 — інж. економіст, 6 гімн. учителів, 1 — д-р вет. (короткий час), 2 — інж. ліс. і техн., 1 — Торг. Академія, 3 — священики; разом 15.

СПИСОК ВИКЛАДАЧІВ С.-Г. ШКОЛИ 1945/1948*

Постійні:

1. інж. Осип М е л ь н и к о в и ч , агр., директор школи: загальне рослинництво, рільнича хемія, хемічна технологія, молочарство, організація с.-г. підприємств і книговедення.
2. інж. Дмитро Д е н и с і в с є к и й , агр.: садівництво, спец. рослинництво, географія.
3. інж. Роман Л е в и ць к и й , агр.: німецька мова, метеорологія і кліматологія, с.-г. машини і приладдя.
4. д-р Дмитро Л е г к у н , вет.: анатомія, фізіологія, патологія, годівля с.-г. тварин та зоологія.
5. агр. Роман Н а з а р е в и ч , агр.: с.-г. рахунки, обрібка ріллі, рослинництво і с.-г. луківництво.
6. інж. Каролина П а в л о в с є к а , агр.: рахунки, годівля с.-г. тварин і ботаніка.
7. інж. Олександра П а л і с н к о , агр.: городництво, сільське господарство, хатнє господарство і куховарство.
8. мгр. Олексій С а ц ю к , правник: українська мова і література, все-світня історія й історія України.
9. інж. Микола С п а н ч а к , агр.: мінералогія і петрографія (1947/1948).
10. Надя Я р е м к і в на , школа шиття: шиття і крої.

Доходячі:

1. Павло Б а б ' я к , філ.: англійська мова.
2. інж. Евген Г л о в і н с є к и й , екон.: народне господарство (політична економія).
3. Іван Г о н ч а р е н к о , філ.: українська мова.
4. Яків Д а н ч е н к о , філ.: математика (альгебра і геометрія).
5. Іван Ж и л а , філ.: англійська мова.
6. Юліян К а м е н е ць к и й , філ.: історія.
7. д-р вет. Кондра, вет.: вет. допомога.
8. Роман М і х н я к , філ.: хемія (неорганічна і органічна), ботаніка загальна і спеціяльна.
9. Осип Н о в і ць к и й , торг. Академія: англійська мова, руханка.
10. інж. Іван О л е к с и ш и н , геол.: мінералогія і петрографія, геологія.
11. інж. Ярослав Ф е д ю ш к о , ліс.: енциклопедія лісовництва.
12. інж. Теодор Я ц у р а , техн.: фізика, математика.
13. о. декан Матвій П а в л ю к , теол.: укр. кат. релігія.
14. о. Юліян С л о н с є к и й , теол.: укр. кат. релігія.
15. о. Петро С т е ф ' ю к , теол.: укр. прав. релігія.

* В цьому списку подані тільки предмети, які учителі викладали постійно. В програмі навчання є однак ще інші предмети, які приходилося їм викладати в заступництві.

ПРОГРАМИ НАВЧАННЯ ТА ІХ ЕВОЛЮЦІЯ

Навчальний рік 1945/1946 був в більшості переходовим, бо були непевні часи. Все, що на терені таборів творилося, стосувалося радше певного упорядкування громадського життя ніж конкретного вихіс-нування часу. Подібно почато і з заложенням С.-Г. Школи. Другим показником переходовости були чужина, брак матеріялів, зразків, вказівок тощо. До цього треба зачислити складання програмами навчання. На самому початку для обох кляс покористувалися програмами такої ж школи на Рідних Землях, а саме с.-г. школи в Городку біля Львова. Та їх у цілості не можна було примінити до заіснованих обставин (еміграція), які поставили свої вимоги. Життя диктувало своє. Табори втихсмирилися, бо не було виглядів на дальшу еміграцію і ціле життя мешканців враз з сіткою їх шкіл, варстатів, організацій тощо мусіло формуватися та достосовуватися до певного правопорядку. На початку амер. окупаційна влада щораз більше впорядковувала життя емігрантів, а як адміністрацію стала перебирати австрійська, то і вона вносила не одно нове для наших мешканців, щоб нормалізувати відносини в таборах та підпорядкувати їх відповідним адміністраційним чинникам. Те саме наступило і для Школи. Вже в наступному році навчання (1946/1947) прийшлося міняти та перероблювати програму навчання в обох клясах однорічної Школи, беручи за зразок австрійську школу в Пуху-Оберальм; для Ліцею одержано окремі програми для всіх трьох згл. двох років.

Упорядкованість Школи мала свій великий позитив. Коли виявилося, що дальнє переселення за океан не є ще актуальне і Школа буде мати можливості довшого існування, така упорядкованість і введена шкільна дисципліна мали своє значення для учителів-викладачів і учнів, які вбачували в Школі серіозність і повагу. Коли ж Школа одержала повне признання не тільки збоку нашої суспільноти, а й ззовні від американської адміністрації й австрійської, то престиж піднісся ще більше. Від цього часу, тобто з роком навчання 1946/1947 всі програми були узгіднювані з обласним (крайовим) шкільним референтом Австрії та й amer. окупаційної влади для затвердження. Враз з тим були затверджувані види каталогів, свідоцтв та шкільних печаток. Про всі потрібні зміни навчання зголосувано в австр. референтурі. Програму навчання в С.-Г. Ліцею одержала Школа через міністерство рільництва у Відні (шкільний відділ) з вищої рільничої школи Франціско-Юзефінум коло Візельбургу в Дол. Австрії. Програма цієї школи була розложена на 3 роки, як це звичайно буває в Академіях, однак ми були змушені і таке доручення одержала також Школа від amer. влади, щоби її вмістити в два навчальні роки. Весь матеріал розділено на два роки і збільшено навчальні денні години з 5 на 7 із 40 хвилинним навчанням. Змінено також час тривання перерв. В той спосіб вдалося на протязі двох років здійснити згадану програму 3-річного Ліцею.

РІК НАВЧАННЯ 1945/1946

Предмет	годин в тижні		Викладачі
	<i>I півр.- II півр.</i>		
Релігія	1	1	о. Юліян Слонський
Українська мова	4	4	мгр. Олексій Сацюк
Грунтознавство		2	інж. Осип Мельникович
Годівля с.-г. тварин	2	2	інж. Осип Мельникович
Городництво і садівництво	1	2	інж. Осип Мельникович
Спеціальне вирощування с.-г. рослин	2	2	агр. Роман Назаревич
Бджільництво	1	1	інж. Осип Мельникович
Організація с.-г. підприємства	2	1	інж. Осип Мельникович
С.-г. машини і пристладдя	2	2	інж. Роман Левицький
С.-г. будівлі	1	1	інж. Роман Левицький
Лікування та запобігання хворобам с.-г. тварин	3	2	д-р вет. Дмитро Легкун
С.-г. рахунки	3	3	агр. Роман Назаревич
Вступ до ботаніки	1	1	інж. Осип Мельникович
Німецька мова	2	2	інж. Роман Левицький
Р а з о м	28	26	

ПОДІЛ ГОДИН НАВЧАННЯ В ХЛОП'ЯЧОМУ ВІДДІЛІ

Rіk навчання 1945/1946 — I півріччя:

- Понеділок:** українська мова, годівля с.-г. тварин, спеціальна культура рослин, організація с.-г. підприємств, рахунки.
- Вівторок:** грунтознавство, українська мова, с.-г. машини, патологія тварин, німецька мова.
- Середа:** патологія с.-г. тварин, городництво, грунтознавство, українська мова, німецька мова.
- Четвер:** організація с.-г. підприємств, спеціальна культура рослин, українська мова, грунтознавство.
- П'ятниця:** рахунки, с.-г. машини, годівля с.-г. тварин, релігія.
- Субота:** бджільництво, с.-г. будівлі, патологія тварин, вступ до ботаніки.

II півріччя:

- Понеділок:** українська мова, годівля с.-г. тварин, спеціальна культура с.-г. рослин, організація с.-г. підприємства, українська мова.
- Вівторок:** грунтознавство, українська мова, с.-г. машини, садівництво, садівництво.
- Середа:** патологія с.-г. тварин, рахунки, грунтознавство, німецька мова.

- Четвер: німецька мова, спеціальна культура рослин, українська мова, рахунки.
- П'ятниця: рахунки, с.-г. машини, годівля с.-г. тварин, релігія.
- Субота: бджільництво, с.-г. будівлі, патологія с.-г. тварин, вступ до ботаніки.

Господар кляси інж. О. Мельникович.

Навчання відбувалося від понеділка до четверга по 5 годин, а від четверга до суботи по 4 години.

ПРОГРАМА ПРАКТИЧНИХ ЗАЙНЯТЬ

I. піэр.- II. піэр.

Праці в стайні	6	—	
Вправи у ведені зборів	2	2	
Руханка	1	1	Осип Новицький
Спів	1	1	С. Гіжовський
разом	10	4	

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ ОДНОРІЧНОЇ ШКОЛИ ДЛЯ ДІВЧАТ

Предмет	годин в тижні I піэр..- II піэр.	Викладачі
Релігія	1	1 о. Матвій Павлюк
Українська мова	4	о. Петро Стеф'юк
Німецька мова	3	мгр. Олексій Сацюк
Англійська мова	2	д-р Дмитро Легкун
Рахунки	3	Іван Жила
Наука про державність	1	інж. Кароліна Павловська
Домашнє господарство	1	інж. Осип Мельникович
Їжа і вариво	3	інж. Олександра Паліленко
Плекання немовлят	1	д-р Теодор Сеньківський
Крої і шиття	3	Надя Яремко
Наука про здоров'я й опіка над хворими	1	д-р Теодозій Сеньківський
Молочарство	2	інж. Осип Мельникович
Загальна наука про сільське господарство	1	інж. Олександра Паліленко
Городництво	2	інж. Олександра Паліленко
Годівля тварин і домашньої птиці	3	інж. Кароліна Павловська
Вступ до ботаніки	1	інж. Кароліна Павловська
разом	33	33

ПРАКТИЧНІ ЗАЙНЯТТЯ ДІВОЧОГО ВІДДІЛУ

годин в тижні
I півр.- II півр.

Вариво	6	6	інж. Олександра Паліenko
Шиття і крій	6	6	Надя Яремко
Праця в городі	2	2	
разом	14	14	

ПОДІЛ ГОДИН НАВЧАННЯ В ДІВОЧОМУ ВІДДІЛІ

Rік навчання 1945/1946 — I півріччя-

- Понеділок: городництво, українська мова, німецька мова, шиття.
Вівторок: українська мова, гігієна, рахунки, шиття.
Середа: городництво, рахунки, шиття, ручні роботи.
Четвер: годівля с.-г. тварин і домашньої птиці, німецька мова, українська мова, куховарство.
П'ятниця: годівля с.-г. тварин і домашньої птиці, рахунки, ручні роботи, релігія.
Субота: гігієна, годівля с.-г. тварин і домашньої птиці, куховарство.

II півріччя:

- Понеділок: городництво, українська мова, німецька мова, шиття.
Вівторок: українська мова, гігієна, рахунки, шиття.
Середа: городництво, рахунки, шиття, ручні роботи.
Четвер: годівля с.-г. тварин і домашньої птиці, німецька мова, українська мова.
П'ятниця: куховарство, рахунки, ручні роботи, релігія.
Субота: гігієна, годівля с.-г. тварин і домашньої птиці, куховарство.

Господар кляси: інж. Олександра Паліенко.

Навчання відбувалося денно по 4, а деколи по 3 години.

РАМОВА ПРОГРАМА НАВЧАННЯ

в однорічній С.-Г. Школі для дівчат

- I. Рахунки: інж. Каролина Павловська (3 год. в тижні). Чотири ділання звичайними числами, ділення десяточними числами, ділення мішаними числами. Дроби. Практичні вправи: міри тягару і поверхні. Квадрат, прямо-

кутник, трикутник та обчислювання їх поверхні. Заміна десяточних чисел на дроби, відношення та відсотки. Обчислювання відсотків.

ІІ. Домашнє господарство: інж. Олександра Палієнко (1 год. в тижні). Мешкання і його устаткування, порядок внутрі, освітлення, огріття. Одіж, взуття, білля. Накриття столу, як поводитися при столі та подавати до стола. Хатній порядок, хатнє господарське книговедення.

ІІІ. Наука про сільське господарство: інж. Олександра Палієнко (1 год. в тижні). Будова і життя рослин. Чинники для життя рослини: тепло, світло, вода, пожива. Грунти і їх будова. Одобрювання ґрунтів, загальне знання про збіжжя та окіпні. Пащні рослини та їх вирощування. Вирощування конопель та льону.

ІV. Вступ до ботаніки: інж. Каролина Павловська (1 год. в тижні). Загальна характеристика рослин. Будова рослини: корінь, біло, лист та цвіт. Життя рослини: спосіб дихання та побираання поживи. Систематика деяких родів с.-г. рослин. Значення природи та охорона деяких рослин.

V. Шиття і крій: Надя Яремко (3 год. в тижні). Вступ до кравецтва. Жіночі міри. Способ, як брати міру. Підставова форма. Крій суконки, блюзочки з гесткою, плащ до спання, звичайна спідничка в кльош. Плащ втятій, вільний. Юпки для жінок, сорочки жіночі та чоловічі. Чоловічі підштанки (довгі і короткі).

VI. Їжа і вариво: інж. Олександра Палієнко: (3 год. в тижні). Відживчі продукти та їх головні складники. Якісна оцінка продуктів. Підрібки. Консервування продуктів. М'ясні консерви. Приготування і роблення пачки до варення та спосіб її ужитку. Кухня для дітей до 7 років, для хворих (дієтична) і для дорослих. Страви, що їх варимо найчастіше восени. Що найбільше уживається на весні? Їжа в літі: ярина, молоко, овочі.

VII. Городництво: інж. Олександра Палієнко (2 год. в тижні). Вибір городу. Ґрунт та його обрібка. Вимоги городовини на добриво. Поділ яринного городу. Компости. Полення та час полення. Насаджування і праця на грядці. Парники. Вирощування поодиноких родів ярини. Квіти та праця білл них. Ягоди й овочі. Хвороби яринних рослин. Шкідники та їх поборювання. Перезимування ярини.

VIII. Наука про здоров'я та опіка над хворими, породи: д-р мед. Теодозій Сеньківський (1 год. в тижні). Побіжно про будову людського тіла та його поодиноких органів. Деци про анатомію людського тіла. Гістологія і біохемія. Будова внутрішніх органів. Фізичні і хемічні явища в людському організмі. Принимання їжі та травлення. Склад крові та її обіг. Домашня гігієна. Гігієна особиста. Значення руханки. Початок вагітності жінки, поперід. Як обходиться при породі? Порід нормальний і ненормальний. Немовля. Як кормити та виховувати немовля. Поняття про здоров'я та його вдереждання. Деци про евгеніку. Відпорність організму. Людина як одиниця в суспільності. Обов'язки людини, зв'язані з суспільною гігієною.

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ В С.-Г. ШКОЛІ
(хлоп'ячий відділ)

Навчальний рік 1946/1947

Ця програма навчання зладжена на підставі програми австрійської школи в Пуху-Оберальм з власним доповненням деяких предметів. Те саме стосується і дівочого відділу.

<i>Предмети</i>	<i>годин в тижні</i>	<i>Викладачі</i>
<i>I. піср., II. піср.</i>		
Релігія	1	о. Юліян Слонський
Українська мова	4	мгр. Олексій Сацюк
Німецька мова	3	інж. Роман Левицький
Англійська мова	2	Іван Жила
С.-г. рахунки і геометрія	4	агр. Роман Назаревич
Фізика	3	інж. Теодор Яцура
Хемія добрив	4	інж. Осип Мельникович
Ботаніка	3	агр. Роман Назаревич
Грунтознавство й обробка	4	агр. Роман Назаревич
Молочарство	2	інж. Осип Мельникович
Спеціальне вирощування рослин	—	агр. Роман Назаревич
Луківництво і заготівля паші	—	агр. Роман Назаревич
С.-г. підприємство і с.-г. книговедення	—	інж. Осип Мельникович
Народне господарство, по-літ. економія	1	інж. Євген Гловінський
Лісове господарство	1	інж. Ярослав Федюшко
Садівництво і огорожництво	1	інж. Осип Мельникович
С.-г. машини	2	інж. Роман Левицький
Запобігання хворобам с.-г. тварин	3	д-р вет. Дмитро Легкун
Мірництво і меліорація ґрунтів	—	інж. Осип Мельникович
С.-г. тварини і їх годівля	4	д-р Кондра
Наука про здоров'я (гігієна)	1	д-р Теодозій Сеньківський
Кооперація	—	дир. Микола Капуста
Р а з о м	43	43

ПОДІЛ ГОДИН НАВЧАННЯ В ОДНОРІЧНІЙ С.-Г. ШКОЛІ

(хлоп'ячий відділ)

Рік навчання 1946/1947

I. півріччя:

- Понеділок: рахунки, рахунки, с.-г машини, анатомія с.-г. тварин, німецька мова, народне господарство, хвороби с.-г. тварин.
- Вівторок: обрібка ріллі, лісівництво, хемія добрив, годівля с.-г. тварин, англійська мова, ґрунтознавство, рахунки.
- Середа: українська мова, фізика, хемія добрив, німецька мова, с.-г. машини, українська мова, молочарство.
- Четвер: українська мова, молочарство, ґрунтознавство, хемія добрив, англійська мова, рахунки, годівля с.-г. тварин.
- П'ятниця: гігієна, молочарство, спеціяльне вирощування рослин, садівництво, хвороби с.-г. тварин, організація с.-г. підприємства.
- Субота: ботаніка, ботаніка, фізика, фізика, українська мова, садівництво, годівля с.-г. тварин.

II. півріччя:

- Понеділок: рахунки, рахунки, годівля с.-г. тварин, німецька мова, годівля с.-г. тварин, організація с.-г. підприємства, українська мова.
- Вівторок: рахунки, годівля с.-г. тварин, садівництво, англійська мова, с.-г. машини, мірництво, мірництво.
- Середа: луківництво, луківництво, українська мова, організація підприємства, годівля с.-г. тварин, німецька мова, молочарство.
- Четвер: народне господарство, луківництво, українська мова, українська мова, англійська мова, хемія добрив, хемія добрив.
- П'ятниця: організація с.-г. підприємства, спеціяльне вирощування рослин, спеціяльне вирощування рослин, релігія, організація с.-г. підприємства, с.-г. машини.
- Субота: гігієна, молочарство, спец. вирощування рослин, садівництво, хвороби с.-г. тварин, хвороби с.-г. тварин, організація с.-г. підприємств.

Господар кляси: агр. Роман Назаревич.

Навчання відбувалося від год. 8—13.30.

РАМОВА ПРОГРАМА

- I. Наука релігії: о. Юліян Слонський (1 год. в тижні). Бог і природа. Христос — приятель людства та молоді. Куток Господа Бога в хаті селянина. Селянська родина і постава дорослих синів до родини. Значення селянина і сільсько-господарського робітництва. Плекання звичаїв, особливо правдиве поняття жіночої і дівочої гідності в молоддя. Самовиховання

характеру. Церква і селянські звичаї та традиції. Католицька Церква — приятель і провідник народу.

ІІ. Українська мова: мгр. Олексій Сацюк (4 год. в тижні).

I. півріччя:

Мова: речення, фонетика, морфологія, письмові завдання, вправи в писанні прохань, листів, рахунків, шкільних посвідок і т. п. Дешо про Батьківщину. Література: українське письмо в княжій добі. Письменство в литовсько-польській добі. Драматургія і поезія. Котляревський. Доба романтизму.

ІІ. півріччя:

Мова: іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово, прислівник. Загальне поняття про синтакси. Адміністраційна переписка. Література: Письменство 20—40-их років 19 століття. Відродження у Західній Україні. Доба Шевченка, Марка Вовчка, Стороженка, Глібова, Руданського, Федьковича, Воробкевича й Устяновича. 70-ті роки на Сх. Україні. Українська література останніх років. Відродження.

ІІІ. Німецька мова: інж. Роман Левицький (3 год. в тижні).

I. i II. півріччя:

Вступ: німецька азбука, вимова та наголошування. Родівник, іменник, займенник, прикметник, чисельник та дієслово. Іх відміна. Правопис і читання, переклади, оповідання легких речей, що мають зв'язок з життям хлібороба. Наука мови, будова речень, описування, листи, посвідки та рахунки.

ІV. Англійська мова: Іван Жила (2 год. в тижні). Англійська азбука, вимова, родівник і відміна діеслова «to be», відміна іменників. Описання шкільної кімнати. Переклади з української мови. Роди іменників. Числення від 1 до 1,000.000. Додавання, віднімання, множення і ділення. Шкільні вправи.

V. С.-г. рахунки і геометрія: агр. Роман Назаревич (4 год. в I. і 3 год. в II. півріччі). I. півріччя: чотири ділання звичайними і десяточними числами та дробами. Обчислювання з сільсько-господарського звання. Міра, вага і монети. Обчислювання цін, рахункові замкнення. Звичайне обчислювання поверхні та тіл сільського господарства.

ІІ. півріччя:

Прикладні с.-г. обчислювання. Відсотки, дохід, витрати, опусті та обчислювання поділів. Обчислювання чистих доходів. Вимірювання і обчислювання площ і тіл із сільського господарства.

VI. Хемія добрия: інж. Осип Мельникович (4 год. в I. і 2 год. в II. півріччі). Суть і роди хемічних сполук. Основні поняття з хемії. Найважніші

с.-г. первні та їх сполуки. Природні та штучні добрива. Ємкість, виріб, уживання та діяння добрив. Металі, їх значення та уживання. Важливіші с.-г. тваринні та рослинні сполуки. Квашення, розклад, гнилтя. Перегляд с.-г. хемічних виробів.

VII. Наука про загальне народне господарство: інж. Євген Гловінський (1 год. в тижні). Значення спільноти в родинному житті. Громада і місто. Головні завдання громади. Основні поняття с. господарства з коротким представленням розвитку природніх вартостей стосовно гроша і кредитово-господарства. Особливе значення с. господарства та селянства. Зміність у взаємовідносинах всіх званевих груп.

VIII. Фізика: інж. Теодор Яцура (3 год. в I. півріччі). Загальні властивості тіл. Механіка цілких тіл, течей і безформних газових тіл. Наука про тепло і вітріння. Електрика та її застосування в с. господарстві. Генератори і мотори.

IX. Ботаніка: агр. Роман Назаревич (3 год. в I. півріччі). Органи рослин (клітина, ткань, ріст у високість та грубість, річні перстені). Життя рослин. Умовини життя (пожива, кільчення, ріст, дихання і побільшення). Вплив обробки ґрунту на прояви життя рослини. Перегляд розподілу рослинності. Приклади важливіших родів рослин з с. господарства.

X. Ґрунтознавство та обробка ґрунту: агр. Роман Назаревич (1 год. в I. півріччі). Мінерали, роди каменів, постання ґрунту, ґрунт і його складові частини, причини вітріння, властивості ґрунту. Реагування ґрунту на воду, тепло, повітря, поживу та обробку. Роди ґрунтів та їх підґрунта, класифікація ґрунтів та досліди ґрунту. Вплив обробки на ґрунт. Приладдя і машини до обробки. Суть та ціль одобрювання ґрунтів. Практичне уживання стаеного добрива та інших добрив. Досліди добрив.

XI. Особливе вирощування рослин: агр. Роман Назаревич (3 год. в II. півріччі). Перегляд с.-господарських рослинних культур після їх ужитку. Роди збіжжя та їх загальна ботанічна характеристика. Поширювання, значення, користі та плекання родів збіжжя. Розвиткові стадії. Плекання збіжжя від засіву аж до жнив. Загальні вимоги збіжжя до ґрунту, передсіву, обробки, одобрювання, сіяння та жнива. Чотири роди збіжжя та їх сорти. Кукурудза, як зелений корм. Вирощування бараболі та буряків.

XII. Луківництво (заготівля паші): агр. Роман Назаревич (3 год. в II. півріччі). Суть вирощування штучних кормів та їх перевага супроти природного облогового загospодарювання піль та чистої культури паші. Вирощування міжплодів. Заміна чорного облогу. Загально про кормові рослини та їх поділ. Головні роди конюшин, знаки та підбір, їх вимоги до ґрунтів, передпосівів, обробки ґрунту, одобрювання, сіяння, сушення та збір. Насінництво. Шкідники конюшин та їх поборювання. Корм конюшини, як зелене добриво. Кормові трави та їх поділ. Знаки їх поодиноких родів. Їх сільсько-господарська ужитковість. Змішування насіння конюшини та інших трав для різних цілей. Купівля насіння та його провірка. Меліорація та плекання природніх лук. Буряни та їх поборювання. Плекання насіння.

XIII. Загальна і спеціальна наука плекання тварин: д-р Кондра (4 год. в році). Значення тваринного господарства в альпейських країнах. Анатомія і фізіологія. Плекання й ужитковість. Вдержання та плекання с.-г.

тварин. Загальні основи раціональної годівлі. Спец. наука про тварини. Наука про кормлення рогатих тварин, коней, свиней, овець, кіз, дробу та пчіл.

XIV. *Молочарство (загально):* інж. Осип Мельникович (2 год. в році). Постання молока та його ужиток. Впливи щодо якости та кількості видою. Найголовніші складники і властивості молока. Значення бактерій в молоці. Перегляд можливостей зужиткування молока. Свіже молоко. Вироби масла, сирів (загально). Провірка масла.

XV. *Ветеринарна допомога:* д-р Дмитро Легкун (3 год. в обох півріччях). Уважливість над здоров'ям та хворобами твариною. Части хвороби с.-г. тварин, їх пізнання і перша допомога. Допомога при породах. Хвороби тварини-матері після отелення. Захворіння вимен. Наука про епідемію включно до ветеринарної поліції. Законні постанови про торгівлю тваринами.

XVI. *Садівництво:* інж. Осип Мельникович (1 год. в I. і 2 год. в II. півріччі). Роди с.-г. садів. Помножування і вирощування овочевих дерев. Плекання і щеплення молодих деревець, опіка над старшими деревами. Відмолоджування й ушляхотнювання садів. Одобрювання садів. Важливіші шкідники та їх поборювання. Вибір родів овочів та їх відмін. Збір овочів та їх зужиткування. Значення городнищства в саді.

XVII. *Лісівництво:* інж. Ярослав Федюшко (1 год. в I. півріччі). Пояння слова «ліс». Його значення для загалу, поодинокого власника. Лісовий ґрунт. Головні дерева. Закон про хорону ліса в приміненні до органічної природи ссавців, птахів та комах, як також шкодження людиною. Найважливіші лісові закони. Природна і штучна будова лісу. Сутнє про роди підприємств. Зужиткування: зрізування, обрібка дерева та його сортuvання. Методи продажі дерева. Технічні властивості і браки дерева. Помір дерева від корони до пня, обчислювання об'ємів поодиноких дерев та цілих комплексів.

XVIII. *Мірництво і меліорація:* інж. Осип Мельникович (2 год. в II. півріччі). Звичайне мірниче приладдя для вимірювальних площ та висоти. Мірило по-меншенню. Палькування ліній. Вношення прямого кута. Знаття площ, рисування й обчислювання на практичних прикладах. Подавання різних висот. Практичні завваги до ґрунтово-податкового катастру. Перегляд меліорацій в цілості. Переvага відводнювання ґрунту, різні способи відводнювання. Наводнювання. Культура торфів.

XIX. *Наука про с.-г. підприємство і книговедення:* інж. Осип Мельникович (5 год. в II. півріччі). Загальні правила для с. господарства. Господарський капітал та складові частини. С.-г. кредит. Наука про оцінювання. Зняття маєтку. Праця в с.-г. підприємстві. Поділ і приділ праці. Платня за працю і поведінка з робітником. Набуття с.-г. господарства. Купно чи винайм. С.-г. обчислювання. Звичайне с.-г. книговодство. Записки довжників та вірителів. Маєткові зіставлення та книга продуктів. Кінцеві зіставлення.

XX. *С.-г. кооперація:* дир. Микола Капуста (2 год. в II. півріччі). Ціль організації у загальному і її різні форми в с. господарстві. Найважливіші закони про кооперацію. Завдання управ та надзвірних рад. Ревізія. Різні види с.-г. кооператив з особливим узглядненням кас Райфайзена.

XXI. Гігієна в с. господарстві: д-р мед. Теодозій Сен'ківський (1 год. в тижні). Найголовніші поняття про будову і працю людського тіла. Передусім здоров'я, опіка над хворими. Заразливі хвороби. Перша допомога у наглих випадках. Домашня аптика. Харч у часі недуги.

XXII. С.-господарські машини та прилади: інж. Роман Левицький (2 год. в тижні в I. і II. півріччі). Загальне про машини і прилади. Пільні знаряди і машини для обробки ріллі та вирощування рослин: плуг — будова, плуг звичайний рядковий, подвійний, т. зв. перекладовий. Гострення і догляд. Рало-культиватор, опис, системи, значення. Борони, валки, волоки. Прилади і машини до сапання, їх поділ та будова. Машини для удобрювання: сівник штучних добрив, опис, значення, догляд та наставлювання. Розділювач на мочівку. Машини для сівби: сівалка ширококидна, рядова, куписва, однозернова. Системи, будова, складові частини. Догляд. Наставлювання. Прилади і машини для садження картопель: значники, машина до садження бараболь. Опис, будова, догляд. Машини і прилади до жнив колосних рослин: коса, серп, косарка, жниварка (що не в'яже) спопов'язалка, опис, складові частини, догляд. Значення цих машин. Машини для заготівлі сіна: машина для обертання сіна, кінна грабарка, їх опис. Машини і прилади для збирання бараболь: сапа, (мотика), спеціальний плуг, кінна машина. Будова, системи, догляд, значення. Машини і прилади до збирання буряків: спеціальний плуг, кінна машина, опис, складові частини. Практичний перегляд: три екскурсії до с.-г. однорічної школи в Пуху-Оберальм, в часі лекцій показ підручників з рисунками. II. півріччя. Домашні машини і прилади: молотівки, пресори, й елеватори. Машини до чищення і до заготівлі кормів. Експльозивні мотори, парова машина, кірати. Електрика в с. господарстві. Допоміжні машини і прилади: помпи, будова возів. Короткий опис вітряків і млинів.

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ І. РОКУ С.-Г. ЛІЦЕЮ В 1946/1947

Предмети	годин в тижні		Викладачі
	I. півр.	II. півр.	
Релігія	1	1	о. дек. Матвій Павлюк, кат. о. Петро Стеф'юк, прав.
Українська мова	3	3	Іван Гончаренко
Німецька мова	3	3	інж. Роман Левицький
Англійська мова	2	2	Осип Новицький
Всесвітня історія й історія України	2	2	Юліян Каменецький
Географія	2	2	інж. Іван Олексишин
Альгебра і геометрія	3	3	інж. Теодор Яцура
Фізика й електротехніка	3	3	інж. Теодор Яцура
Метеорологія і кліматологія	1	1	інж. Роман Левицький
Рослиннознавство (загальне)	3	3	Роман Міхняк

Органічна й неорганічна хемія	3	3	Роман Міхняк
Зоологія (загальна)	2	2	д-р вет. Дмитро Легкун
Мінералогія і петрографія	2	2	інж. Іван Олексишин
Анатомія с.г. тварин	2	1	д-р вет. Дмитро Легкун
Грунтознавство (загально)	3	3	інж. Осип Мельникович
Вирощування рослин (загально)	3	3	інж. Осип Мельникович
Народне господарство (політична економія)	2	2	інж. Євген Гловінський
Введення в науку про с.г.сподарство	2	1	інж. Роман Левицький
Фізіологія с.-г. тварин	—	2	д-р вет. Дмитро Легкун
Руханка	1	1	Осип Новицький
Р а з о м	43	43	

На I. році ліцею в роках 1947/1948 викладали ще додатково: інж. Дмитро Денисівський — географію, Яків Данченко — альгебру і геометрію й інж. Микола Спанчак — мінералогію і петрографію. Практичні заняття відбувалися в австрійській с.-г. школі в Пуху-Оберальм. Навчальних годин в тижні було в обох півріччях по 46.

ПОДІЛ ГОДИН НАВЧАННЯ НА I. РОЦІ ЛІЦЕЮ В 1946/1947 І 1947/1948

I. півріччя:

- Понеділок: фізика, математика, українська мова, хемія, ботаніка, метеорологія, німецька мова.
 Вівторок: історія, історія, математика, німецька мова, вступ до науки про рільництво, мінералогія, англійська мова.
 Середа: хемія, українська мова, німецька мова, анатомія тварин, грунтознавство, нар. господарство, загальне рослинництво.
 Четвер: математика, фізика, релігія, хемія, ботаніка, ботаніка, англійська мова.
 П'ятниця: ґрунтознавство, загальне рослинництво, українська мова, зоологія, вступ до науки про рільництво, мінералогія, фізика.
 Субота: ґрунтознавство, загальне рослинництво, зоологія, анатомія тварин, географія, народне господарство.

II. півріччя:

- Понеділок: фізика, українська мова, хемія органічна, ботаніка, метеорологія, німецька мова.
 Вівторок: історія, історія, математика, німецька мова, фізіологія с.-г. тварин, мінералогія, англійська мова.

- Середа:** хемія органічна, українська мова, німецька мова, фізіологія с.-г. тварин, ґрунтознавство, народне господарство, загальне рослинництво.
- Четвер:** математика, фізика, релігія, хемія органічна, ботаніка, ботаніка, англійська мова.
- П'ятниця:** ґрунтознавство, загальне рослинництво, українська мова, зоологія, вступ до науки про рільництво, фізика.
- Субота:** ґрунтознавство, загальне рослинництво, зоологія, анатомія с.-г. тварин, географія, географія, народне господарство.

Господар кляси в 1946/1947 інж. Осип Мельникович, а в 1947/1948 агр. Роман Назаревич.

РАМОВА ПРОГРАМА НАВЧАННЯ НА І РОЦІ С.-Г. ЛІЦЕЮ

I. Українська католицька релігія: о. Матвій Павлюк (1 год. в тижні). Дивись рамова програма II. Ліцею в 1947/1948.

Українська православна релігія: о. Петро Стеф'юк (1 год. в тижні). Історія Церкви, початки епархії, українські монастири — вогнища української культури. Українська Православна Церква за Козаччини, українська митрополія, Українська Автокефальна Православна Церква, церковне право. Релігія: Бог і людська душа, сповідь, докази вищої сили, піст, св. Тайни християнської віри, про Божу правду, про св. Трійцю, віра, надія, любов, сповідь і св. Причастя.

II. Українська мова і література: мгр. Олексій Сацюк (3 год. в тижні). Повторення I-шої частини граматики. Фонетика: звуки і букви та поділ звуків. Відкритий і закритий склади. Правопис «йо-ью». Наголошене «е-и». М'якшення приголосних, апостроф. Морфологія: будова слова. Правопис приrostків. Чергування «о-е-і». «И-і» після шиплячих та г, к, х. Чергування «і-й, у-в». Подвоєння приголосних. Спрощення в групах приголосних. Письмові контрольні роботи. Чергування приголосних звуків. Прості і складні слова. Переніс слів з рядка. Правопис чужомовних слів. Частини мови: іменник, прікметник, числівник, займенник, дієслово, прислівник, прийменник, сполучник, вигук. Частки. Новий матеріал. Синтакса: Загальні відомості про речення. Просте поширене речення. Типи простого речення — а) повні і неповні речення, б) особові і безособові речення, в) невизначенено-особові речення, г) називні речення.

II. півріччя:

Речення з однорядними членами — а) форми висловлення однорядних членів, б) форми зв'язку однорядних членів, в) однорядні й неоднорядні означення, г) узагальнюючі слова при однорядних членах, д) присудкові форми числа при однорядних підметах. Слова граматично незв'язані з реченням: а) звертання, б) вставні слова і речення, в) вигуки, г) слова «так» і «ні». Відокремлені члени речення: а) відокремлені означення, б) відокремлені обставини. Складні речення: а) загальні відомості, б) складно-

сурядні речення, б) складно-підрядні речення. Види підрядних речень: а) підрядні речення підметові, б) присудкові, в) додаткові, г) означальні, д) обставинні. Складні речення з кількома підрядними, складні речення зі сурядними й підрядними. Періода. Скорочування складних речень. Складні підрядні безсполучниківі речення. Пряма і непряма мова.

III. Німецька мова: інж. Роман Левицький (3 год. в тижні). Дивись рамова програма в однорічній С.-Г. Школі з певним поглибленням та поширенням.

IV. Англійська мова: Павло Баб'як (2 год. в тижні). Дивись рамова програма II. року С.-Г. Ліцею.

V. Всесвітня історія (старинна): мір. Олексій Сацюк (2 год. в тижні). Вступ. Єгипет. Єгипетська культура. Вавилон і Асирія. Географія і історія. Мешканці. Фенікія, Індії, Персія, Греція. Географія старинної Греції. Національна єдність греків. Грецькі племена і колонізація греків. Грецькі перекази. Спарта та її устрій. Виховання у Спарті. Реформи Солона. Тиранія в Атенах. Грецько-перські війни. Атени за Перікла. Грецька культура, театр та література. Олександер Македонський його похід. Рим. Латинські племена. Заснування Риму. Реформи Сергія Туллія. Боротьба плебейів з патриціями. Напад галів на Рим. Римські завоювання. Релігія римлян. Пунські війни.

VI. Географія: інж. Дмитро Денисівський (2 год. в тижні). Форма і величина землі. Рухи землі та космічних тіл. Континенти землі. Води й океани, моря та ріки. Їх значення в с. господарстві. Фізична карта Європи з узглядом важливіших господарських факторів: побережжя країни, гори, височини, долини та рівнини. Більші міста з господарським значенням.

VII. Алгебра і геометрія: Яків Данченко (3 год. в тижні). Алгебра: повторення дробів і десяточних чисел. Звичайні і десяточні дроби. Ділення дробами. Відношення і пропорції. Пропорції з дробовими числами. Обчислювання відсотків. Вступ до алгебри: степенування, відємні числа та ділення. Ділення алгебри. дробів. Пропорції й алгебра. Основні властивості рівнань. Рівнання I-го ступеня з одною невідомою. Геометрія: прості лінії, кути, трикутники. Пристайність кутів. Кути рівнобіжних простих. Сума кутів трикутника. Суми кутів многокутників. Рівнобіжники і трапези. Мірення кутів. Вписані кути в коло. Подібність трикутників, і многокутників.

VIII. Фізика: інж. Теодор Яцура (3 год. в тижні). Вступ. Міри. Будова матерії. Загальні властивості фіз. тіл. Міри простих, поверхні, об'єму. Ваги. Питома вага. Вступ до механіки. Механічна система одиниць. Падання тіл. 2-ий закон Галелея. Праця одиниці. Потужність одиниці. Механічна енергія. Статика тіл. Пульс. Складання і розкладання сил. Момент сили тертя. Рухи по похилій площині. Клин. Гвинт. Блоки. Коловорот. Закон збереження роботи. Передача тиску в рідині. Тиск у середині рідини. Ділення рідини на занурене тіло. Плавання тіл.

IX. Метеорологія і кліматологія: інж. Роман Левицький (1 год. в тижні). Основні відомості про землю і планети. Наша атмосфера. Сонце. Наука про погоду: тепло, зимно і вогкість повітря. Барометричний тиск. Захмарення, вітри. Атмосферичні опади та вплив цих явищ на господарство. Кліматологія: роди підсоння на нашій землі, кліматологія України. Передба-

чення погоди. Фронти повітряних мас. Карти погоди і їх ужиткування. Радієві звідомлення метеорологічних станцій. Льокальне передбачення і народні приповідки.

В кожному семестрі відбувалися екскурсії до метеорологічної станції в Зальцбурзі.

X. *Ботаніка*: Роман Міхняк (3 год. в тижні). Анатомія: будова клітин. Клітинна оболонка. Тканки. Будова листка. Будова стебла. Будова коріння. Фізіологія: Асиміляція речовин. Комахоїдні рослини. Листок як орган дихання. Корінь та його завдання. Розмножування. Систематика: спорові рослини (короткий огляд): тип Гліни, гриби, обрісники, мохи, папоротні. Квіткові рослини: нагонасінні, вкритонасінні, дволисткові й однолисткові. Систематичний поділ, залежний від будови квіту.

XI. *Хемія*: Роман Міхняк (в I. півр. 3 год. неорганічна, в II. півріччі 3 год. органічна хемія). Неорганічна: Вступ. Закон вічності матерії. Вода. Розчин. Електроліза води. Атомно-молекулярна теорія Дантона. Хемічні сполуки (оксиди). Галогени, сірка, азот та його сполуки. Фосфор та його роля в житті рослини, поширення вуглеця, силіцій, електролітична дисоціація. Періодичний закон елементів. Метали: натрій, калій, магній, мідь, залізо, нікель. Радіоактивні елементи. Органічна: вуглеводні, алькоголі і альдегиди. Білок і мочова матерія. Склад поживи. Ткань, бензолі, фенолі, штучні матерії, саліцилева кислота, тери і т. п. Хемія і медицина. Хемія і хірургія. Хемотерапія. Історія хемії.

XII. *Зоологія*: д-р вет. Дмитро Легкун (2 год. в тижні). Вступ. Систематика (галапаси). Протозоа, спорозоа, флагеллятта, многоклітинні. Червики, блохиці, інсекти, мотилі, свербуни. Узгляднення тваринних і людських галапасів та запобігання проти них.

XIII. *Мінералогія і петрографія*: інж. Іван Олексишин 1946/1947 і інж. Микола Спанчак 1947/1948 (2 год. в тижні). Мінералогія: симетрія кришталів, осі, хрест осей, систематика кришталів, відношення осей. Фізикальні властивості: лупкість, лом, твердість і ціпкість. Теплотні, електричні та магнетичні властивості. Оптичні властивості: проглядність, барва, блеск та зарис. Походження, творення, перетворювання і систематика мінералів. Первіні: сульфіди і сіркові солі; оксиди і їх солі, сульфати, фосфати, арсенати, уранати, борати, нітрати, сілікати та органічні сполуки. Петрографія: еруптивні, скельні та верствові каміння. Метаморфічні каміння. Геологія: погляди на постання соняшної системи. Вигляд і величина землі. Атмосфера. Гідросфера. Тверда земля, континентальні зариси, постання височин. Відділюючі форми седиментів. Наука про верствування. Творення гір, землетруси, вульканічні вибухи. Геологічна діяльність континентальних вод. Дія підземних вод — джерел. Ужиткування підґрунтової води. Геологічна дія бігів вод, ледовиків та вітрів. Загальний нарис історії землі.

XIV. *Грунтознавство*: агр. Роман Назаревич (3 год. в тижні). Творення ґрунту, чорноземна смуга (гумус) леси (підложжя для ерозії), хемічні процеси в ґрунті, роди ґрунтів. Колоїди в ґрунті. Фізичні властивості ґрунту. Гідрокопійність ґрунту, тепло, біологічна абсорбція, творення поzemів, творення іллювіяльних осадів, глековата смуга. Кислі ґрунти, прояви життя в ґрунті. Переміни в згущенні водних розчинів. Хемічна аналіза ґрунту. Бактерії в ґрунті. Механічна обробка ґрунту. Класифікація ґрунтів.

XV. Загальне рослинництво: інж. Осип Мельникович (3 год. в тижні). Вступ. Хемічний склад клітин у рослині. Прояви життя в рослині. Кільчлення, асиміляція, потрібні для процесів чинники, пожива рослин (калій, літій, натрій, кальцій, магній, залізо, вапно, вода, фосфор, сірка). Добрина: вапняні, фосфорові, томасини, калійні, азотові. Характеристика добрив. Індустрійний і хемічний виріб.

XVI. Народне господарство, політична економія: інж. Євген Гловінський в 1946/1947, а інж. Осип Мельникович 1947/1948 (2 год. в тижні). Господарство і господарська діяльність. Вільні господарські добра. Господарство індивідуальне, народне і світове. Науки, що вивчають господарську діяльність. Політична економія. С.-г. економія або аграрна політика. Продукція: чинники продукції: природа, праця, капітал. Роля і значення природи. Закон падаючої видайності ґрунту. Продуктивна і непродуктивна праця. Людина і її подвійна роль в господарстві (споживач і продуцент). Приріст населення, як чинник поступу. Теорія Мальтуса та її критика. Співпраця. Форми співпраці. Технічний і професійний розподіл праці. Капітал: Роля капіталу та його походження. Види капіталів. Організація виробництва. Промисловість і с. господарство. Хатне виробництво. Ремісництво. Доморобний промисл. Мануфактура. Фабрика. Масова продукція та її значення. Форми виробництва у с. господарстві. Господарство дрібне, середнє і велике. Роля великого виробництва у сільському господарстві. Обмін: Цінність господарських дібр. Фактори, що обумовлюють цінність. Кількість і корисність. Трудова теорія Маркса та її критика. Ціна. Ринок. Творення товарних цін. Хитання цін і їх межі. Закони попиту і пропозиції. Закон рівності зисків. Монопольні ціни. Максимальні ціни. Спекулятивні ціни. Гроші: їх походження та функції. Законний платничий засіб. Гроші паперові, монети дзвінкі, девізи. Курс грошей. Інфляція, дефляція, стабілізація валюти. Кредити: їх види і природа. Вексель, чек, облігація, заставні листи. Банки та їх операції. Торгівля та її значення. Біржа. Транспорти і їх форми. Господарські системи: Февдалізм, меркантилізм, капіталізм, соціалізм, соціалізація, націоналізація, маніпуляція.

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ НА II-му РОЦІ В С.-Г. ЛІЦЕЮ

Предмети:	годин в тижні	Викладачі:
	<i>I. півр., II. півр.</i>	

Релігія	1	1	о. дек. Матвій Павлюк (кат.)
Українська мова	3	3	о. Петро Стеф'юк (прав.)
Німецька мова	2	2	мгр. Олексій Сацюк
Англійська мова	2	2	інж. Роман Левицький
Альгебра і геометрія	2	1	Павло Баб'як
Садівництво	2	2	Яків Данченко
Мірництво	1	2	інж. Дмитро Денисівський
С.-г. тваринництво	4	4	інж. Ярослав Федюшко
Інженерія і наука про меліорацію ґрунтів	2	2	д-р вет. Дмитро Легкун

Хемічна технологія	4	4	інж. Осип Мельникович
Наука про с.-г. підприємство	5	4	інж. Осип Мельникович
С.-г. книговедення	—	2	інж. Осип Мельникович
Енциклопедія лісівництва	2	2	інж. Ярослав Федюшко
Молочарство	—	2	інж. Осип Мельникович
Патологія с.-г. тварин	2	—	д-р вет. Дмитро Легкун
Допомога при породах і гігієна тварин	—	2	д-р вет. Дмитро Легкун
Спеціальне рослинництво та його зберігання	5	6	інж. Дмитро Денисівський
Географія	1	1	інж. Дмитро Денисівський
Історія всесвітня й України	2	2	мгр. Олексій Сацюк
С.-г. машини, прилади	2	4	інж. Роман Левицький
Р а з о м	44	44	

ПОДІЛ ГОДИН НАВЧАННЯ НА ІІ-му РОЦІ ЛІЦЕЮ 1947/1948

I. півріччя:

- Понеділок: лісівництво, патологія с.-г. тварин, патологія с.-г. тварин, годівля с.-г. тварин, хемічна технологія, меліорація.
- Вівторок: українська мова, математика, спеціальна культура рослин, німецька мова, математика, англійська мова, мірництво.
- Середа: українська мова, с.-г. підприємство, хемічна технологія, німецька мова, англійська мова, хемічна технологія.
- Четвер: садівництво, садівництво, релігія, с.-г. підприємство, хемічна технологія, меліорація, с.-г. підприємство.
- П'ятниця: географія, історія, с.-г. підприємство, с.-г. машини, с.-г. підприємство, с.-г. підприємство, годівля с.-г. тварин.
- Субота: лісівництво, спеціальні культури рослин, с.-г. машини, годівля с.-г. тварин, українська мова, історія.

II. півріччя:

- Понеділок: молочарство, с.-г. книговедення, порід у с.-г. тварин, порід у с.-г. тварин, с.-г. машини, спеціальна культура рослин, спеціальна культура рослин.
- Вівторок: спеціальна культура рослин, лісівництво, українська мова, математика, меліорація, німецька мова, годівля с.-г. тварин.
- Середа: луківництво, луківництво, українська мова, німецька мова, хемічна технологія, с.-г. підприємство, с.-г. підприємство.
- Четвер: садівництво, садівництво, релігія, англійська мова, хемічна технологія, с.-г. підприємство, с.-г. підприємство.
- П'ятниця: історія, географія, с.-г. підприємство, англійська мова, годівля с.-г. тварин, меліорація, с.-г. машини.
- Субота: лісівництво, хемічна технологія, годівля с.-г. тварин, годівля с.-г. тварин, хемічна технологія, українська мова, історія.

Господар кляси: інж. Осип Мельникович.

РАМОВА ПРОГРАМА

ІІ-гий рік Ліцею

I. Українська кат. релігія: о. Матвій Павлюк (1 год. в тижні). 1) Дорога до Бога: Значення релігії. Людина та її ціль на землі. Праця для Бога. Святе Об'явлення. Святе письмо. Наша віра в Боже Об'явлення. Церква оновістить Об'явлення, я вірю в Бога, що Він дійсно є і хто Він є. Свята Трійця. Створення світа, ангели, люди, душа, тіло, земське життя і життя в небі. 2) Дороговказ до Бога: Воля Божа, десять заповідей Божих та їх пояснення, дві заповіді про любов. 3) Гріхи проти Бога: Роди гріхів, нагоди до гріха, Божі карі за гріхи. 4) Поворот до Бога: Покаяння, жертва, св. Тайни, приняття св. Тайн, християнське життя і кат. Церква. 5) Католицька Церква: Оснування Церкви, її розбудова, християнська досконалість, молитва, св. Літургія і її пояснення, смерть, суд і вічне щастя.

II. Українська мова і література: мгр. Олексій Сацюк (3 год. в тижні).

I. Півріччя:

Мова: 1) Загальні відомості про речення: Просте речення, поширене, типи простого речення; речення: повні і неповні, особові і безособові, невизначені-особові і називні. 2) Речення з однорядними членами: Форми висловлення однорядних членів, форми зв'язку однорядних членів, однорядні й неоднорядні означення. Узагальнюючі слова при однор. членах. Присудкові форми числа при однор. підметах. 3) Слова граматично незв'язані з реченням: Звертання, вставні слова і речення, вигуки, слова «так» і «ні». 4) Відокремлені означення, відокремлені обставини (на повторювання пройденого матеріалу 2 години і на письмові праці 7 годин).

Література: Український театр: Старицький, Кропивницький, Карпенко-Карий. Іван Франко: Життєпис, «Боя Констріктор», «Борислав сміється», «Захар Беркут», «Мойсей», поетична творчість взагалі. Леся Українка: Життєпис, «Давня казка», «Контра спем сперо», «Лісова пісня», характеристика творчості. Ольга Кобилянська, Михайло Коцюбинський.

II. півріччя:

Мова: Складні речення: Загальні відомості, складно-сурядні речення, складно-підрядні речення. Види підрядних речень: підметові, присудкові, додаткові, означальні і обставинні. Складні речення з кількома підрядними, складні речення з сурядними й підрядними.Періода. Скорочення складних речень, складні підрядні речення, безсполучникові. Пряма і непряма мова.

Література: Михайло Коцюбинський (продовження), Марко Черемшина, Богдан Лепкий, О. Олесь, Григорій Чупринка, Павло Тичина, Фальківський, Плужник, Сосюра П'ятірне гроно неоклясиків, Євген Маланюк, Улас Самчук, Микола Хвильовий. Загальний погляд на сучасну літературну творчість.

III. Німецька мова: інж. Роман Левицький (2 год. тижнево). Загально за програмою Однорічної Школи (взято все основніше та ширше з частиною лекцій виключно в німецькій мові).

IV. Англійська мова: проф. Павло Баб'як (2 год. в тижні). (На підставі підручника «Малий підручник англ. мови для реальних середніх шкіл д-ра Еміля Отто і Г. Рунге).

Пояснювання англ. мови, англійський альфabet, означений і неозначений родівник. Відміна родівника, відміна дієслова «to be» в часі теперішньому, відміна дієслова «to have» в часі теперішньому, відміна іменників «the Book», «the Ink», «the Potato» та інші. Опис шкільної кімнати. Будова речень із пізнаних слів. Числення від 0—20. Опис тіла. Переклади з англ. на українське.

V. Алгебра і геометрія: проф. Яків Данченко: (в I. півр. 2, в II. 1 год. в тижні).

Альгебра: Повторення альгебри з попереднього року: дроби, пропорції, та звичайні рівняння. Літерові рівняння з одною та двома невідомими. Степенування, корінювання дес. дробами, добування квадр. кореня з кореня. Квадратні рівняння. Аритм. прогресія, геометрична прогресія, логаритми й обчислювання ними.

Геометрія: Кути, трикутники, пристайність трикутників, суми кутів в трикутниках, рівнобіжники, трапез, вписані кути в коло, подібність трикутників, визначення подібності трикутників, подібність многокутників, твердження Пітагора, стіжок, поверхні, поверхня кола, вступ до стереометрії, многостінники, поверхні геометричних тіл, поверхня круглих тіл, об'єм многостінників, об'єм геометр. тіл, тригонометрія, тригонометричні функції, гостр. кута в прямокутнім трикутнику.

VI. Садівництво: інж. Дмитро Денисівський (2 год. в тижні). Ушляхетнювання. Копуляція, щеплення за кору, в розріз, очкування. Догляди за новими щепленими деревцями, садження шкілки, вирощування шкілки, формування щепок, вибір місця під сад, засаджування саду.

VII. Мірництво: інж. Ярослав Федюшко: (1 год. в тижні в I-ому півр.). Пізнання мірничих приладів. Витичення прямої та кутів. Поміри в довжині, обчислювання площ. Подавання різниць у висоті. Нівелляція.

VIII. Заг. годівля с.-г. тварин: д-р вет. Дмитро Легкун (4 год. в тижні). Будова тіла с.-г. тварин, внутрішні органи, кормлення, травлення, підстави годівлі, годівельний вибір Годівля: Коні, раси коней, пізнавання віку в коней, кормлення і догляд, парування, порід у коней, догляд за лошатами, купівля коней, головні хвороби коня. Годівля рогатого скоту: Раси, парування, літення у корів, тільність у корів, породи, догляд за телятами, живлення с.-г. тварин, пасовисько, стайні та гігіена стайні, молочна господарка, тучення рогатих тварин, уживання до праці. Годівля свиней: Раси, годівля свиней в хлівах, парування, догляд маток та поросят, живлення свиней на пасовиськах, тучення свиней, законні зобов'язання при продажі свиней. Годівля овець: раси, вовна, вибір овець на розплод, порід овець, догляд за ягнятами, живлення і догляд пасовиськ, те саме в зимі, тучення овець. Патологія: а) в коней: патологія легенів, залози, пархи, дурійка в ко-

ней, дихавиця, ненормальні положництва; б) хвороби матки у корів, пат. легенів, носатизм та хвороби ратиць, запалення нирок у корів, ненормальні породи, спричинені різним положенням теляти, здуття, причини передчасного породу.

IX. Інженерія і меліорація ґрунтів: інж. Осип Мельникович: (2 год. в тижні). Вступ: загально про значення меліорації, опади, текучі води, береги та їх покриття, відводнювання відкритими ровами, відводнювання критими ровами. Обчислювання величини ровів, спад, і т. п., віддаль ровів, їх спад. Будова ссучих і збірних ровів, способи закладування дренів, час дренувань, причини замулювання дренів, виготовлювання пляну, переношення пляну на папір, нивеляція та способи наводнювання.

X. Хемічна технологія: інж. Осип Мельникович (4 год. в тижні). Вступ: життя, вітріння, вода, тепло, квашення та його умовини, дріжджі. Виріб вин: квашення цукру, мосту, хемічний склад вина, солодкі вина, шампанські вина. Виріб пива: приготування солоду, кільчення ячменю, сушення солоду гарячим повітрям, зміни при сушенні, хемічний склад солоду, приготування заправи (з ячменю), квашення заправи до пива, варення заправи, холодження, хемічний склад заправи, хміль, його вирощування і значення для якості пива, бочки на пиво, дозрівання пива в пивницях, хвороби вин, пива, хемічний склад пива. Виріб горілки: приготування горілчаної квасі з бараболі, варення кваші, дестилляція, ректифікація. Вироби горілки з овочів і збіжжя.

XI. Заг. наука про с.г. підприємство: інж. Осип Мельникович: (в I-му 5, в II-му 4 год.) Загально про підприємство. Вимоги підприємства. Його засоби. Капітал та його розподіл (ґрутовий, будівельний, погінний, праці, машин). Катастер, меліорація ґрунтів. Права й обтяження сіл. гос-тв, вибір величини, культурний стан землі, торгівля і її взаємини. Закладання с.г. підприємства та його улаштування. Вибір системи, вибір культур, дохід, с.г. промислові культури, тваринні господарства, (ужиткові тварини), промислові с. господарства (горілчані, сушарні, цукроварні, броварні, молочарські), взаємовідношення тваринної до рослинної продукції. Пашні господарства, сівозмінні господарства. Вільна система господарства, безтваринні господарства, бічні ротації в сівозміні, старинні змінні господарства.

XII. С.г. книговедення: інж. Осип Мельникович: (в II-му півр. 2 год.) Загально про книговедення і його поділ (поодиноке та подвійне), оцінка дібр (капіталів) в с. господарстві, їх зведення. Обчислювання рентовності поодиноких галузей в с. господарстві. Річні зведення з цілого с. господарства. Приготування прелімінарія бюджету грошового і продукційного.

XIII. Енцикл. лісовництва: інж. Ярослав Федюшко (2 год в тижні). Загальне про лісову господарку. Ґрунт і підґрунтя, лісовий гумус, як пожива для дерев. Шкілки і догляд над ними. Пересаджування шкілки та догляд. Годівля лісу. Вирощування: тис, сосна, смерека, явір, осика, берест. Збирання насіння. Хвороби дерев та запобігання проти них. Пізнавання віку у дерев, оцінка дерева. Вируб дерев і їх класифікація та оцінка, продаж дерева (опалове та продукційно-промислове).

XIV. Молочарство: інж. Осип Мельникович: (в II-му півр. 2 год. тижн.) Загально про значення молочарського господарства. Коротко про молочні

корови. Молоко та його властивості. Хемічний склад молока. Зужиткування молока. Перерібка на масло, сири і т. п. Пастеризування і гомогенізація молока. Роди молока. Коластра. Вироби йогуртів. Оцінка сирів та масла щодо їх тривалості. Урядження молочарського підприємства.

XV. Вирощування с.г. рослин: інж. Дмитро Денисівський: (5 год. в I-му і 6 год. в II-му півр.) Характеристика рослин та їх класифікація. Вирощування рослин: жито, озима пшениця, яра пшениця, ячмінь, овес, гречка, просо, кукурудза, риж, горох, квасоля, соя. Промислово-торговельні рослини: олійні, волокнисті та окіпні.

XVI. Географія й історія України: інж. Дмитро Денисівський (2 год. в тижні). Географія: Положення України, межі України, поверхня, низовини, височини, клімат, моря і ріки, українська національна територія. Історичне і торговельне значення пограничних міст та рік. Мінеральні багатства України. Міста. Історія: Доісторичне минуле України. Перші князі: Святослав, Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, Татарщина, Україна і XIV століття. Україна під Литвою. Гетьманщина, Запоріжжя. Занепад України після бою під Полтавою. Довершення Катерини II.

XVII. Всесвітня історія (вибір): мгр. Олексій Сацюк (1 год. в тижні в обох півр.) Максиміліян I. Реформації, гуманізм, ренесанс. Реформація в Німеччині. Панування Карла V. Авгсбурзький мир. Реформація у Франції. Англія, Данія, Скандинавія й Еспанія в XVI стол. Повстання в Нідерландах. Династія Стюартів, війна Еспанії з Англією за гегемонію. 30-літня війна. Чесько-палаят війна, данська війна, шведська війна.

XVIII. С.г. машини і прилади: інж. Роман Левицький (2 год. в тижні). Поширення та поглиблена програма з Однорічної С.г. Школи.

ДОДАТКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Поза виконуванням звичайної програми учні й учениці мали також додаткові практичні заняття для кращого засвоєння і зrozуміння дотичного предмету. Однорічна Школа мала деякі предмети з практичного заняття, вписані в програму, а Ліцей виконував це радше з практичної потреби.

Однорічна Школа (хлоп'ячий відділ): Праці в стайні, вміння відбувати збори, руханка та спів. Працю в стайні не можна було вести регулярно, бо єдиним місцем для цього була С.г. Школа (австрійська) в Пуху-Оберальм. Та щоб її не поминути зовсім, то в часі екскурсій учні й учениці робили докладний перегляд всіх стаен та хлівів у згаданій австрійській школі. Для вправ у відбуванні зборів приділювало звичайно пополудні одну годину на місяць з учителем, який звичайно проводив такими вправами. Для руханки уживано подвір'я перед клясою, де учні робили вільноручні вправи. Спів був тільки дуже коротко необов'язуючим предметом. Це сталося тому, що Школі вдалося заангажувати до науки співу фахову людину в особі п. С. Гіжковського, відомого популярного диригента хорів «Просвіт» на Рідних Землях. По короткому часі йому доручено і дано практичну допомогу зорганізувати з усіх учнів чоловічий хор. Для відбування проб призначувано два

пополудні на тиждень. В той спосіб постав чисельно великий і якостево добрий хор, який виступав не тільки в Школі, а й публічно.

Однорічна Школа (дівочий відділ): куховарство, шиття і крій, праці в городі. Для практичних занять у кухні команда табору відступила для Школи окрему малу кухню, де раз у тижні учениці вчилися під проводом інж. Олександри Палієнко варити страви та пекти різні печива. Також продукти до кухарення та печива видавала команда з магазинів. Крої та шиття: Для цієї мети заангажовано п. Надію Яремко, яка вив'язалася з цього обов'язку дуже добре і дуже фахово. Школа закупила одну машину до шиття, потрібне дрібне приладдя та більший звіток матерії, з якої учениці шили різні речі, які опісля даровано біднішим. Крім цього кожна з учениць мала собі шити і для тієї цілі сама придбала матерію й виготовляла щось до одяжі. Всі учениці без винятку дуже пильно вчилися і можна сміло сказати, що кожна з них уміла вже сама собі скроїти та пошити якусь одіж чи білля. Панна Надія Яремко одержала від дирекції Школи при кінці навчання окреме призnanня за солідне та справду фахове провадження цього предмету.

Праці в городі: Для праці в городі домовлено в одному огорodничому підприємстві біля Галляйну (26 км від Зальцбурга), що Школа раз на два тижні буде робити екскурсію з дівчатами, які будуть пів дня працювати в городі. По кількох спробах треба було занехати, бо виїзди показалися закоштовні і невигідні іззадалі. Щоб однак цієї так важливої для господинь праці не залишити, доручено дівочому відділові поробити квітники довкола бараків та їх плекати. Для більшого городу команда табору наказала виорати більший кусок поля, що лежав біля бараків, та приділила його Школі. Цей шматок поля поділено на дві частини: під квітники та продукти. На частині продуктів працювали також і учні. Збірними продуктами (бараболя, фасолі, горох і т. п.) користувалися дівчата при вправах у куховаренні.

Екскурсії: Фахова Школа потребує хочби мінімум показових експонатів, на яких учні доповнювали б свою теоретичну науку. Щоб і цю ділянку можливо найкраще використати та виповнити, роблено наперед домовлені екскурсії під проводом викладача дотичного предмету. Найважливішою і найпрактичнішою для таких екскурсій була безперечно С.г. Школа в Пуху-Оберальм біля 10 км від Зальцбургу. З неї мала змогу користати ціла Школа і тому сюди роблено екскурсії групами, вибираючи поодинокі предмети або й групи предметів. Найбільше користала Однорічна Школа (оба відділи), бо це була також однорічна школа, висаджена всіми потрібними господарськими й учебовими предметами. Сама школа мала характер молочної господарки з раціональною годівлею коров та хову телят. Враз з тим була поєднана раціональна господарка луківництва, сіножатій та пасовиськ. В цій школі корови стояли ввесь час у стайнях.

Школа мала всі учебові кабінети, як фізикальний, ботанічний, хемічний, картографічний тощо. Провід Школи поробив всі старання в директора австр. школи в Пуху, щоб наші учні могли в ній відвідувати постійно вправи, маючи доступ до всіх потрібних відділів чи кабінетів. В цій школі наші

учні під проводом учителів мали широкий вгляд у систему господарки з доповненням теоретичних наук, як мікроскопія рослинної анатомії і фізіології, перегляд хемічних приладів тощо. Найбільше помічними оказалися різні таблиці, головно з ділянки тваринництва, ботаніки і т. п.

Молочарство: Для доповнення теоретичної науки з молочарства зроблено домовлення з дирекцією місцевої модерної молочарні в Зальцбурзі, щоб наша Школа могла час до часу відвідувати екскурсії та приглядатися праці в молочарні з тим, що призначена молочарнею особа пояснювала б кожночасно перебіг пастеризації молока і сметани, підготовки сметани і виробу тощо. Такі екскурсії до молочарні відвідувалися майже періодично. На кожний домовлений день молочарня приготовляла для ілюстрування якусь групу виробництва, не перериваючи при тому нормальної праці в молочарні. Прорівідником екскурсії був автор цих записок, бо він викладав увесь час цей предмет, будучи не тільки агрономом, а й практичним інструктором молочарства в колишньому Маслосоюзі у Львові.

Природничий музей: Для доповнення навчання з таких предметів, як мінералогія і петрографія, зоологія й анатомія тварин чи навіть географія, служили екскурсії до природничого музею. Сам музей був не дуже великий, але скупчений і тим вигідний для демонстрування. Такі екскурсії тривали звичайно цілий день і учителі на місці викладали та пояснювали свої лекції наявними речами.

Метеорологічна станція: Викладач метеорології та кліматології користувався, як доповнюючим засобом, цією станцією. Ці предмети викладав постійно інж. Роман Левицький і він ці доповнюючі екскурсії до метеорологічної станції використовував з великим успіхом.

УЧНІ

Вже з самого характеру Школи можна припустити, що серед учнів переважає число синів і дочек селян. Інші не мали (в більшому числі) великого заінтересування. У загальному зведенні виказано і число православних (56). Однак не можна ручити з певністю про точність цього числа, бо всі ті, які прибули з советських територій, не радо виказували чи то місця їх дійсного походження чи віровизнання. Та все ж таки те число близько дійсності. Головно у дівочому відділі Однорічної Школи переважали православні. Вік народження лежав у більшості між 1920 а 1929. Є тільки кілька винятків, в яких роки народження були під 1920. Стан освіти був різний. Більшість закінчила народну школу, дехто 7 клас народної школи. Ті учні, які перевелись советську окупацію 1939—1940, мали покінчені 10-тирічки. Були також такі, які покінчили кілька класів середньої школи. Щоб мати приблизне поняття про знання учня, від якого мається вимагати успіху в Школі, введено вступний іспит. Це стосувалося Ліцею, де програма навчання рівнялася середній школі (8-ій класі гімназії та її подібним або 10-ій класі десятирічки) з тим, що майже всі фахові предмети стояли між середньою й високою школою. Як показує статистика учнів, є поважне число таких, які впродовж трьох років були учнями Школи, закінчили Ліцей й одержали диплом.

ми. В Однорічній Школі були учні з закінченою тільки 4-класовою народньою школою і так пильно вчилися, що не тільки закінчили з добрим успіхом її, а й перейшли вступний іспит та успішно закінчили 1-ший рік Ліцею. І напевно дехто з них зміг би був закінчити й 2-гий рік Ліцею, якщо б Школа не перервала свою діяльність ізза виїздів за океан. Автор тих рядків знайшов контакт із великим числом колишніх учнів цеї Школи. Майже нема листа, в якому учні не підносили б значення Школи для них на нових місцях поселення. Для прикладу наведу один із них п. Тараса Парченка, що між іншим пише: «Моя щира прихильність, скажу одверто, до Вашого задуму (видання книжки) є повна підтримки, бо Ви може і не знаєте того, що Ваші колишні учні дістали добрий початок і дехто своє становище завдячує тільки Вам». Подібних признань є більше. Це все підтверджує, що Школа старалася всіма засобами підготовити своїх учнів до будучого життя серед чужих обставин та осягнула свою мету.

СПИСОК УЧНІВ Й УЧЕНИЦЬ ТА ЇХ ПОСТУПИ

Навчальний рік 1945/1946

На початку відчинено тільки Однорічну С.-Г. Школу для хлопців, а щойно два місяці пізніше і дівочий відділ.

Учні:	Народж.:	Учні:	Народж.:
1. Баран Степан	27. 6. 1907	13. Мацишин Констан-	
2. Буц Василь	25. 9. 1920	тин	9. 3. 1926
3. Глібчук Михайло	1. 1. 1925	14. Надурак Михайло	4. 10. 1922
4. Гулич Іван	10. 2. 1928	15. Невиняк Василь	11. 2. 1924
5. Гурський Йосиф	25. 3. 1924	16. Ониськів Любомир	24. 9. 1929
6. Заставний Іван	26. 2. 1925	17. Педосюк Василь	1. 10. 1922
7. Каленюк Іван	25. 3. 1920	18. Сайн Лев	7. 2. 1911
8. Корніенко Іван	23. 9. 1924	19. Скрипник Степан	14. 5. 1918
9. Кріцак Василь	27. 3. 1921	20. Федоришин Іван	16. 5. 1924
10. Куць Григорій	28. 11. 1922	21. Шпук Іван	15. 12. 1898
11. Маланюк Богдан	28. 10. 1921	22. Малишак Василь	5. 1. 1924
12. Маринчак Григорій	4. 2. 1926	23. Черкас Микола	1. 11. 1910

Покінчило Школу 21 учнів.

Учениці:	Народж.:	Учениці:	Народж.:
1. Березовська Анна	14. 3. 1929	5. Мартиняк Анна	3. 9. 1927
2. Богдан Галина	14. 1. 1927	6. Мельник Параксівія	16. 12. 1926
3. Болмат Таїса	14. 3. 1929	7. Русак Стефанія	3. 3. 1929
4. Коваль Лідія	4. 4. 1928	8. Щоцька Варвара	1. 12. 1929

Покінчило Школу 7 учениць.

Навчальний рік 1946/1947

<i>Учні:</i>	<i>Народж.</i>	<i>Учні:</i>	<i>Народж.</i>
1. Антонів Дмитро	1. 11. 1919*	23. Помірко Володимир	2. 10. 1924
2. Антонюк Василь		24. Пшеничний Антін	
3. Білик Лев	1. 5. 1921	25. Павлічка Михайло	24. 3. 1925*
4. Білій Микола	5. 5. 1929	26. Сисун Корнило	1. 3. 1923*
5. Блаженко Микола	16. 5. 1926*	27. Сірий Ярослав	
6. Волощук Іван		28. Сірий Олекса	9. 2. 1928
7. Головінський Петро	25. 4. 1925	29. Семеген Волод.	
8. Гаврась Іван	6. 3. 1920	30. Скуб'як Іван	11. 9. 1920*
9. Дзюба Петро	23. 4. 1925*	31. Співак Микола	5. 1. 1931*
10. Ждан Іван	10. 11. 1928	32. Слонковський Микола	5. 5. 1929
11. Женчук Василь		33. Монюк Микола	18. 5. 1925
12. Калинюк Іван	25. 3. 1920*	34. Заставний Ярослав	21. 4. 1925*
13. Калісник Богдан		35. Потенжний Володимир	22. 3. 1924*
14. Кобилянський Михайло	17. 5. 1920	36. Теркун Йосиф	1. 1. 1908*
15. Ковша Микола	7. 7. 1928*	37. Тучапець Федір	10. 5. 1918*
16. Колодочка Евген	*	38. Цетнарський Василь	16. 3. 1925*
17. Кузів Михайло	5. 8. 1920	39. Бурда Григорій	
18. Леськів Степан	23. 2. 1924*	40. Гончаренко Семен	
19. Мисак Іван	8. 9. 1925*	41. Щербаневич Іван	
20. Мартинюк Ярослав	*	42. Чіп Михайло	
21. Місьон Пилип	9. 11. 1923*		
22. Підгурський Павло	13. 3. 1923*		

<i>Ученици:</i>	<i>Народж.</i>
1. Баб'як Теодора	27. 2. 1930
2. Голіян Марія	17. 4. 1922
3. Костецька Марія	16. 12. 1927
4. Ленько Анна	28. 3. 1928
5. Ничипорук Людмила	5. 1. 1930

Покінчило школу 8 учениць.

<i>Ученици:</i>	<i>Народж.</i>
6. Панас Галина	25. 8. 1922
7. Плужник Павлина	2. 2. 1931
8. Плужник Роя	28. 4. 1929
9. Рудик-Рекуха Людмила	1. 8. 1929
10. Ткаченко Марія	17. 11. 1930

Учні й ученици I-го року С.-Г. Ліцею

<i>Учні:</i>	<i>Народж.:</i>	<i>Учні:</i>	<i>Народж.:</i>
1. Баран Степан	27. 6. 1907	6. Великопольський Ярослав	19. 7. 1921
2. Бахір Василь	2. 4. 1915	7. Волинець Денис	16. 10. 1925
3. Богдан Галина	14. 1. 1927	8. Глібчук Михайло	1. 1. 1925
4. Боднар Василь	1. 11. 1925	9. Гулич Іван	10. 2. 1923
5. Булковська Стефанія	23. 3. 1923	10. Гурський Йосиф	25. 3. 1924

* Покінчило школу 20, а саме ті, що позначені *.

11. Гусак Евген	24. 5. 1922	29. Мельник Орест	8. 1. 1930
12. Євчук Зиновій		30. Надурак Михайло	4. 10. 1922
13. Заставний Іван	26. 11. 1925	31. Пасічниченко	
14. Жебжицька Надія	19. 9. 1924	Дмитро	16. 11. 1928
15. Карпа Дмитро		32. Парченко Тарас	
16. Кириченко Люд-		33. Пікулик Михайло	
мила	13. 8. 1929	34. Пилип'юк Прокіп	8. 8. 1905
17. Козачок Володи-		35. Поронів Василь	28. 8. 1926
мир	3. 12. 1921	36. Плескун Володимир	
18. Коваль Лідія	2. 4. 1928	37. Русак Стефанія	3. 3. 1929
19. Корніenko Іван	23. 9. 1924	38. Смерека Григорій	11. 2. 1912
20. Кріцак Василь	27. 3. 1921	39. Таранець Микола	8. 1. 1925
21. Куць Григорій	28. 11. 1922	40. Тимочко Михайло	15. 6. 1929
22. Кордіяка Микола	18. 12. 1921	41. Федоришин Іван	16. 5. 1924
23. Кривуша Семен	2. 8. 1927	42. Цьомик Микола	6. 2. 1921
24. Юник Василь	21. 6. 1923	43. Шоцька Варвара	1. 12. 1929
25. Йосипчук Михайло		44. Комар Василь	31. 7. 1925
26. Маланюк Богдан	28. 10. 1921	45. Невиняк Василь	11. 2. 1924
27. Малишак Василь	5. 1. 1924	46. Меланченко Андрій	
28. Марний Микола		47. Гаврась Іван	6. 3. 1929

З а в в а г а : Покінчили І-ий рік:

з відмінним успіхом	3
з добрим успіхом	21
з задовільним успіхом	5
з достаточним успіхом	2
з недостаточним успіхом	4

Р а з о м 35

Всі інші не були класифіковані із-за вчаснішого виступлення зі школи.

Навчальний рік 1947/1948

Учні й учениці І-го року С.-Г. Ліцею

Учні:	Народж.:	Учні:	Народж.:
1. Антонів Дмитро	1. 11. 1919	11. Дмитренко	
2. Блаженко Микола	16. 5. 1926	12. Карпа Клавдія	
3. Борис Іван	3. 1. 1922	Дарія	31. 1. 1931
4. Бойчук Петро		13. Котинський М.	
5. Гаврась Іван	6. 3. 1929	14. Ковша Микола	7. 6. 1928
6. Головінський Петро	25. 4. 1925	15. Комар Василь	31. 7. 1925
7. Губченко Евген	10. 1. 1924	16. Лихва Іван	27. 7. 1922
8. Гавдяк Богдан	17. 7. 1925	17. Лопушанський Ми-	
9. Дзюба Петро	23. 4. 1925	рон	27. 9. 1929
10. Джуглай Іван	28. 6. 1924	18. Мисак Іван	8. 9. 1925

19. Місьон Пилип	9. 10. 1923	24. Співак Микола	5. 1. 1931
20. Найдух Володимир	12. 8. 1926	25. Теркун Йосиф	1. 1. 1908
21. Павлічко Микола	24. 3. 1925	26. Шлапак Іван	2. 6. 1926
22. Підгурський Павло	13. 3. 1923	27. Сірий Ярослав	
23. Потенжний Володимир	22. 3. 1924		

З а в в а г а : Покінчили І-ий рік:

з відмінним успіхом	1
з добрим успіхом	6
з задовільним успіхом	6
з достаточним успіхом	1
<hr/>	
р а з о м	14

Решту некласифіковано із-за виїзду за океан.

Учні й учениці ІІ-го року Ліцею:

Ученики:	Народж.:	Ученики:	Народж.:
1. Бааран Степан	27. 6. 1907	15. Кривуша Семен	2. 8. 1927
2. Бахір Василь	2. 4. 1915	16. Малищак Василь	5. 1. 1924
3. Богдан Галина	14. 1. 1927	17. Пасічниченко	
4. Боднар Василь	1. 11. 1925	Дмитро	16. 11. 1928
5. Булковська Стефавія	23. 3. 1923	18. Пилип'юк Прокіп	8. 8. 1905
6. Болмат Таїса	14. 3. 1923	19. Пронів Василь	28. 8. 1926
7. Великопольський Ярослав	19. 7. 1921	20. Смерека Григорій	11. 2. 1912
8. Волинець Денис	16. 10. 1921	21. Федоришин Іван	16. 5. 1924
9. Губченко Евген	10. 1. 1924	22. Тимочко Михайло	15. 6. 1929
10. Гулич Іван	10. 2. 1923	23. Цьомик Микола	6. 2. 1921
11. Гусак Евген	24. 5. 1922	24. Шоцька Варвара	1. 12. 1929
12. Заставний Іван	26. 11. 1925	25. Надурак Михайло	4. 10. 1922
13. Жебжицька Надія	19. 9. 1930	26. Юник Василь	21. 6. 1923
14. Котинський Мико-		27. Маланюк Богдан	22.10. 1921
ла	9. 2. 1920	28. Куць Григорій	28. 11. 1922

З а в в а г а : Покінчили школу:

з відмінним успіхом	2
з добрим успіхом	11
з задовільним успіхом	2
з достаточним успіхом	1
з недостаточним успіхом	1
<hr/>	
Р а з о м	17

Загальне зведення

Рік навчальний 1945/1946

вписалося: покінчили: не покінчили:

Відділ хлопців	23	21	2
Відділ дівчат	8	7	1
разом	31	28	3

Рік навчальний 1946/1947

вписалося: покінчили: не покінчили:

Відділ хлопців	42	20	22
Відділ дівчат	10	8	2
I-ий рік Ліцею	47	35	12
разом	99	63	36

Рік навчальний 1947/1948

вписалося: покінчили: не покінчили:

I-ий рік Ліцею	27	14	13
II-гій рік Ліцею	28	17	12
разом	55	31	25

Кінцеве зведення

вписалося: покінчили: не покінчили:

Рік навчання 1945/1946	31	28	3
Рік навчання 1946/1947	99	63	36
Рік навчання 1947/1948	55	31	25
	185*	122	64

З а в в а г а : Якщо провірити каталоги та денник, то показується, що деякі учні виїхали за океан безпосередньо перед закінченням класи. Таких було 5, з яких два мали відмінний успіх, а саме: Бахір Василь та Корнієнко Іван, решта — добрий. В той спосіб побільшилось виказане в статистиці число учнів, що покінчили школу до 127, а тих, що не докінчили, зменшиться до 59. При останньому числі треба пам'ятати, що при наймні половини не скінчила навчання не через злі успіхи, а через невідкладний виїзд за океан. Всім відходячим видано свідоцтва на основі оцінкового каталогу.

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ПРАЦЯ ШКОЛИ

Кожна українська школа в переходовому часі нашої еміграції в Німеччині чи Австрії старалася дати молодому поколінню певне знання з того обсягу, з якого типу була ця школа. Також кожна з них старалася дати молоді й національно-громадське виховання, щоб вона в чужому середовищі не тільки виконувала собі можливості до матеріального жит-

* В тому 56 православних.

тя, їй зберегла себе від денационалізації, але і працювала віддаючи ввесь вільний час для добра своєї нації. Школи, які поставали на початку еміграції, не були тими в повному розумінні школами, яких діяльність розмежена на довгі десятки і навіть сотки років; це були школи, що діяли коротко, школи на коротку мету, але за те з дуже великою відповідальністю, бо її вимагала наша ситуація, яка може тягнеться й досі. Тому крім знання школа мала обов'язок розбудити в молодої людини її національно-громадське зацікавлення. В самій клясі не можна було того всього осiąгнути. Треба було шукати інших засобів, з яких найкращим тоді оказалася культурно-освітня праця під керівництвом відомих учителів-виховників.

Між тими школами, які сприяли цьому національному вихованні, була також й Українська С.-Г. Школа та її Ліцей з ясним наставленням зrozуміти сучасний стан української еміграції та її ролі на чужині, щоб зі Школи вийшли повноцінні громадяни українського національного виховання. В цьому напрямку Школа робила все можливе. Треба було великої впертості, щоб несприятливі обставини перемогти. Як звичайно буває, в кожному почині є й щасливі моменти. Так було і тоді, що майже ввесь склад учнів вже від самого початку належно оцінив ініціативу та старання Школи в цьому напрямку. В дальшому було те, що вдалося до надобов'язкового предмету співу, заангажувати п. С. Гіжовського, фахівця не тільки самого співу, а й популярного диригента колишніх хорів «Просвіта» на Рідних Землях. Йому доручено з цілого складу учнів зорганізувати чоловічий хор, в якому брала участь майже ціла Школа. Для проб приділено два пополудні в тижні. За два місяці солідної праці диригент міг вже зарепрезентувати хор, який виступав в усіх святкуваннях українських історичних подій, поетів тощо і то не тільки на терені самої Школи, а й в імпрезах, що їх влаштовував український загал. Перший виступ хору був на святкуванні роковин Тараса Шевченка в таборі Легенер на весні 1947 р. В дальшій діяльності в тому напрямку був дуже цінний артист львівського українського театру Блавацького — п. Маруненко. Він помагав в переводженні інсценізацій, режисеруванню п'ес і т. п. Наприклад на роковині Т. Шевченка він дуже гарно перевів інсценізацію поеми «Гамалія», опісля постановку п'еси Омеляна Волосянського «Св. Миколай в лісі», а в часі Різдва «Верте».

Дальшим щасливим здобутком був п. Осип Новицький, колишній грач дружини копаного м'яча «Україна» у Львові. Він підготовлював п'есу-сатиру під заголовком «Кривий танець С.-Г. Школи». Для виконання цієї п'еси утворено аматорсько-драматичний гурток, який відвував проби під проводом самого автора п'еси і директора Школи. Для виступу цього аматорсько-драматичного гуртка найшлася добра нагода, а саме вечір Андрія, який радо влаштовує молодь. Це відбулося в 1946 р. Аматорський гурток дуже вдатно відіграв п'есу, яка впovні надавалася для такого вечора. Товариські забави були для всіх присутніх завершенням імпрези. Згаданий вечір приніс поважний дохід для каси Школи.

Крім цього учні влаштовували на терені Школи всі національні свята як: Листопадовий Чин, Свято Державності 22 січня, Базар, Крути, виголошуючи короткі реферати та декламуючи вірші. До шкільних імпрез треба ще зачислити влаштування «Просфор» та «Свячених», які повільно ввійшли в звичай і затрималися й досі, наприклад у Франції та Німеччині.

КОНФЕРЕНЦІЇ ТА ПОСТАНОВИ

(З педагогічної праці учительського збору)

Конференції учительського збору відбувалися періодично. Класифікаційні кожного семестра та загальні для вирішування організаційних чи педагогічних справ. Першу конференцію скликано щойно 4 лютого 1946 р., тобто вже на початку другого півріччя. Обставини, серед яких творилася Школа та еміграційна ситуація вимагали довшого часу для унормування праці та доповнення учительського збору і тим то постала ця проволока. За той час устійнився стан учнів та учениць, доповнено склад учителів, пороблено низку поправок у розподілі годин і методиці навчання. Для ділового ведення конференції учительський збір вибрал сл. п. мгр. Олексія Сацюка. На початку конференції директор поінформував учительський збір про дотеперішній стан Школи, свої зв'язки з австрійською шкільною владою, а саме з шкільною референтурою при Крайовій Шкільній Раді в Зальцбурзі. Це виказалося потрібне, якщо Школа мала набути права на рівні з австрійськими. Австрійська шкільна референтура, познайомившися з пляном навчання, кваліфікацією учителів та станом учнів, запевнила визнання Школи, але при тому поставила домагання, щоб учбові пляни достосувати до програм подібних шкіл в Австрії. Не маючи певності, чи українська еміграція в Зальцбурзі задержиться довше, сказаним, інформував директор, щоб викладачі старалися до кінця березня того року вичерпати ввесь програмовий матеріал. Якщо після цього оказалася б, що існуватимуть можливості для дальнього продовжування науки, тоді приготується учням практичні заняття та переведеться докладну підготовку до річних іспитів.

Для перепитування учнів із пройденого матеріалу рішено визначити групи і назначити реченець для іспитів. При виготовлюванні матеріалу рішено охопити весь матеріал, який входив до навчальної програми. Кожний учитель мав скласти в найкоротшому часі плян розподілу програмового матеріалу та передати його директорові. Тому, що в Школі все наладилося, належало від тепер упорядкувати шкільні журнали, каталоги тощо, звертаючи учням увагу на точніше і пильніше відвідування навчання з огляду на класифікацію їхніх поступів у науці. 29 березня 1946 р. постановлено пересунути реченець річного іспиту з квітня, як це було рішено раніше, на дальші місяці з розрахунком, що в міжчасі можна буде доповнити й повторити програмовий матеріал. Учителі мали до 12 квітня б. р. приготувати піврічні класифікації. Учнів, які не відвідували систематично Школи або окремих предметів, постановлено не класифіковати. Про це керівники клас мали повідомити їх. При класифікації кожний учитель мав повну свободу перевірки пройденого матеріалу письмово або усно, але при тім треба було мати на увазі, щоб теми письмових праць та усні іспити були пов'язані в одну цілість, якою був охоплений ввесь навчальний матеріал. Учителі повинні були порозумітися між собою щодо часу переводження контрольних праць, щоб не перевантажувати учнів кількома предметами в одному дні. Для провірки відвідин Школи учнями керівники клас приготовляли денники лекцій з докладним списком учнів.

Директор поінформував в дальншому, що робить старання, щоб учні й учениці могли відвувати практичні роботи, що є одною з головних ви-

мог фахової школи; ведуться переговори з огорожним підприємством в Галайні та Однорічною с.-г. школою в Пуху Оберальм; для шиття і крою (в дівочому відділі) доручається керівникам цього відділу інж. Палієнко закупити машину до шиття за гроші Школи та зорганізувати кухню для практичного куховарства.

Щоб дати кращі можливості набути практичне знання, конференція рішила доповнити програму навчання, а саме додати 12 годин тижнево для обох відділів: город і сад 4 год., ґрунтознавство 4 год., годівля с.-г. тварин 4 год., для хлоп'ячого відділу; город і сад 4 год., куховарство 4 год., та шиття 4 год. для дівочого відділу. 12 квітня постановлено, що перше навчальне півріччя кінчиться 18 квітня й учителі повинні до 15 квітня передати секретареві мігр. Сацюкові класифікації учнів й учениць і подати їм до відома 18 квітня. Святочні ферії мали початися 18 квітня і тривати до 25 квітня 1946 р. Дівочому відділові доручено зasadити всі городці біля бараків квітами на кошт Школи. На цій же конференції затверджено зразок свідоцтв закінчення обох відділів Однорічної Школи. На конференції 22 травня 1946 р. рішено перевести письмові іспити обох відділів з двох предметів: української мови та рахунків. Для письмового іспиту призначено 29 травня, а 31 травня і 1 червня мали відбутися усні іспити з усіх предметів, користуючися написаними питаннями на картках для кожного учня окремо. Теми письмового іспиту треба було передати директорові до 28 травня. Навчання продовжувалося після іспитів, а реченець закінчення року був встановлений на наступній конференції. Для відbutтя іспитів доручено прибрати належну кімнату і цим мали занятися інж. Карolina Пағловська та інж. Роман Левицький. Катехит української католицької релігії о. Юліян Слонський вніс заяву, що він не може вичерпати всього навчального матеріалу і тому просить тимчасово звільнити його від оцінки з релігії до визначеного терміну та дозволити їх подавати дещо пізніше. Про реченець іспитів рішено повідомити Українську Шкільну Референтуру та просити вислати делегата для переведення їх. Директор висказав своє вдоволення з приводу засадження всіх городців квітами, як це було доручено дівочому відділові. Управа табору в цій справі висловила свою призначення. Вслід за запрошенням Української Шкільної Референтури взяти участь через свого делегата у переведенні іспитів, Шкільна Референтура виславала інспектора Кокольського. 21 червня 1946 р. на спільному засіданні інспектор Кокольський подав звіт з провірки Школи в дніх 22—25 травня б. р. Він підкреслив помітно велику флюктацію учнів, викликану різними причинами. Але цей відсів, на його думку, вийшов Школі на користь, бо залишилися кращі учні. Учні виходять зі школи з добрым знанням. Це зокрема помітилося на кінцевих іспитах. Щодо методи навчання, інспектор подав до уваги, щоб викладачі керувалися загальними методами, які лежать в основі кожної педагогіки. Метода навчання мусить бути достосована до рівня учнів і до типу школи. В нашій Школі найкраще було б застосувати аналітично-синтетичну методу. Зшитки, в які учні влісують виклади, слід час до часу перевіряти. Школа повинна подбати про дзвінок, як також вести денник відвідувань. В закінченні звіту інспектор підкреслив, що в Школу вкладено багато праці й учні гарно засвоїли знання, що при сучасних умовах є великим досягненням. Провірені ним програми навчання складені послідовно. Директор підкреслив в дискусії ненормальності відносин, серед яких велася початкова праця в Школі;

він думає, що їй тепер не вдасться все якслід разом звести. Та воно все кращає; відмічує також, що учителі, головно фахові (агрономи) не мали досі змоги набути педагогічної практики і щойно тут цю практику набувають. Інж. Р. Левицький висунув побажання до інспектора, щоб він подбав про гиклади на тему методики навчання. Директор подав в дальшому до відома, що навчальний рік 1945/1946 кінчиться 28 червня б. р. і що навчання продовжується буде після іспитів, щоб доповнити програмовий матеріал особливо з неіспитових предметів. В тому дні будуть відслужені Св. Літургії в церквах обох віровизнань, а опісля відбудеться роздача кінцевих свідоцтв. Прибранням зали займуться інж. Паліенко, інж. Павловська та Н. Яремківна. На свято закінчення навчального року мається запросити: директорів УНРРА з обох таборів, голову Українського Комітету, представників тaborових рад, Шкільну Референтуру, директора Української Реальної гімназії д-ра Володимира Калину, ректора Народного Університету та культ.-освітнього референта І. табору. Загальну промову виголосить директор, а від учнів говоритимуть Іван Заставний та учениця Русак.

На тому ж засіданні повзято рішення, щоб однорічну Школу вести і в наступному році навчання (1946/1947) з новим набором учнів та з тими самими відділами (хлоп'ячий і дівочий). Програма навчання остане та сама, але до програми хлоп'ячого відділу ввійде «тігіена родини», а до дівочого «грунтознавство». Не виключене, що крім німецької мови може ввійти ще англійська мова. В цьому місці директор доводить до відома учительського збору вироблений ним проект 3-річного Сільсько-Господарського Ліцею, зазначуючи, що цю думку привітала дирекція УНРРА. Ліцей має бути коедукаційний і до нього управнені вступати абсолювенти Однорічної Школи, які мають вимаганий цензус (5 клас гімназії або подібної іншої школи як також інші, якщо матимуть успіх «дуже добрий». Ті, що не зможуть виказатися згаданими кваліфікаціями, піддадуться вступному іспитові. Програма навчання для першого року охоплює 24 предмети. На навчання передбачується 10 місяців з 6-годинним навантаженням денно. Інж. Роман Левицький ставить в дискусії пропозицію, щоб замість 3-річного Ліцею відкрити Однорічну С.-Г. Школу з вищою програмою навчання. У своїй відповіді директор подає, що є всі дані на скорочення навчального часу із-за небезпеки, що можуть настутити скорі переселення за океан й учні остануться з незакінченою науковою. Що стосується пропонованого «нищого типу однорічної школи», то треба числитися з тим, що може прийти час, як американська окупаційна влада схоче передати всі справи австрійському урядові і в тому передасть також і школи. Отже є вимога часу, щоб ця школа була якнайбільше подібна (програмою і формою) до австрійських школ цього типу, мала право на дальнє навчання і щоб свідоцства її мали своє значення. Він засягнув інформації з Крайової Шкільної Ради в Зальцбурзі і від неї має цей проект. Повища аргументація переконала присутніх і постановлено відкрити дворічний С.-Г. Ліцей з тим, що предмети з трьох років розділити на два. В навчальному році 1946/1947 відкрити І-ший рік. Для певності директор постарається одержати точні інформації від міністерства рільництва (шкільний відділ). 20 липня 1946 на першому засіданні навчального року 1946/1947 директор подав до відома найновіші інформації австрійської Шкільної

Референтури в справі будучності школи. Щоб Школа могла існувати є потрібно достосувати її до програми навчання в австрійських с.-г. школах. Він отримав вже програму навчання в австрійській однорічній с.-г. школі в Пуху-Оберальм. Навчання на I-му році Ліцею почнеться на власній програмі з тим, що коли прийдуть програми вищої с.-г. школи з Відня, то тоді їх достосується до власних. Коли наука буде вестися вповні вже на приписаних програмах, то тоді можна буде внести подання за визнанням школи. В дискусії інж. Р. Левицький звернув увагу, що програма є надто широка і на його думку пройти радше вужчу програму докладно ніж широку поверховно. Інж. К. Павловська запропонувала ввести до програми англійську мову, бо її будуть потребувати учні, а д-р Теодор Сеньківський впровадити виклади ветеринарії до обох відділів, бо в практичному житті жінкам-господиням часто приходиться самим давати першу допомогу в наглих випадках. На пропозицію інсп. Кокольського відведено 2 години навчання англійської мови і 1 годину гігієни для хлоп'ячого відділу коштом предметів лісівництва та науки про державність. Принято запроектовану програму навчання з поданими додатками і малими змінами. Розподіл предметів навчання доручено приготувати директорові в порозумінні з поодинокими учителями. Затверджено також прочитану програму навчання для дівочого відділу. Інж. Роман Левицький висловив думку, щоб плян був достосований до практичного життя. Цю пропозицію принято, бо ж уже запроектовано достосування коштом менше істотних предметів. Постановлено ввести в усіх класах 40-хвилинну годину викладів. Реченець вступних іспитів визначено на 25 липня 1946 року, а початок навчального року на 1 серпня. Визначено впіснове до однорічної Школи і Ліцею по 10 шил. від учня та висоту іспитової такси 20 шил. При тому висуненno побажання унормувати також платні для учителів. Мір. Олексій Сацюк висловив побажання, щоб Українська Шкільна Референта надіслала програму навчання тих предметів, які не обхоплені австрійським навчальним пляном та подбала про видання деяких підручників хоч би циклостилевим способом.

На конференції 12 серпня 1946 обговорено і принято новий розпис лекцій обох відділів однорічної Школи та I-го року Ліцею. Постановлено видати збірні лекції, друковані на циклостилю, з таких предметів: рільна хемія, обрібка ріллі, ґрунтознавство, спец. вирощування с.-г. рослин, луківництво і заготівля паші, організація с.-г. підприємства, садівництво та городництво, запобігання хворобам с.-г. тварин та їх годівля. Проф. Денисівський подав точні вимоги щодо складення рукописів. Учителі перечислених предметів мали скласти списки розділів програмового матеріалу. На тому засіданні директор висловив невдоволення з приводу зменшення дисципліни в Школі та доручив викладачам стежити за її вдержанням світчики власним прикладом. Заряджено офіційно в усіх класах на початку та на кінці науки переводити молитву.

На конференції учительського збору 23 жовтня 1946, директор повідомив, що пороблено потрібні старання за визнанням Школи і є всі дані, що йогося отримати. Про це повідомила Крайова Шкільна Референта. Остаточне вирішення западе на конференції представників УНРРА, американської та австрійської цивільної влади. На цю конференцію Школа вислава всі потрібні матеріали. Австрійська школа вже зазделена

гідь вимагає, щоб у Школі осталися тільки такі учні, які направду хочуть учитися й не використовують Школи, щоб оминати реєстрації в уряді праці. Початковий баласт, що його мала Школа на початку року, відсівся. Із 100 записаних учнів залишилося тепер тільки 70, тобто відсів виносить 30%. В наслідок того відсіву на хлоп'ячий відділ можна приняти додатково 5—6 учнів, які дійсно бажають вчитися. На цій самій конференції переведено класифікацію всіх трьох кляс: в однорічній Школі на загальне число 25 хлопців класифіковано 25, на число 10 дівчат, класифіковано 10, на I-му році Ліцею на 35 учнів класифіковано 34.

З уваги на закінчення первого півріччя 1946/1947 24 січня 1947 так переведено класифікацію:

Однорічна Школа хлопців: на загальне число 20 учнів не класифіковано 3. Однорічна Школа дівчат: на загальне число 8 некласифіковано 1. I-ший рік Ліцею: на 29 учнів некласифіковано 3. Д-р Т. Сеньківський заявив, що він не класифікує ні одної учениці однорічної Школи, а зобов'язує їх скласти іспит гігіні до 15 лютого б. р. За неточне відвідування Школи та за недбайливість в роботі постановлено виключити одну ученицю, не даючи їй класифікації за друге півріччя.

9 квітня 1947 року відбулося чергова конференція, щоб перевести класифікацію III-го чвертьріччя. В Однорічній Школі для хлопців класифіковано на 23 всіх, тобто 23. На першому році Ліцею на 28 учнів, класифіковано 24.

Директор Школи інж. Мельникович повідомив, що адміністративним запорядком дирекції зліквідовано дівочий відділ з приводу несистематичного відвідування та невиконування обов'язків. Новоприняті учні мають до 30 квітня здати матеріял від початку року. При тому рішено перемінити однорічну Школу на коедукаційну.

На черговій конференції 25 червня 1947 вирішено перевести класифікацію учнів вже в дні 26 червня, а в дні 28 червня розпочати кінцеві іспити. Письмові іспити з української мови встановлено на годину 8, а з рахунків на год. 10. Усні іспити заплановано перевести в дні 3 липня в годині 8 з тим, що на протязі цілого дня здаватимуть групи кандидатів по чотирьох в кожній і то з таких предметів: українська мова і література, хемія добрив, ґрунтознавство, годівля с.-г. тварин та перша допомога в хворобах, спеціальне вирощування с.-г. рослин і заготівля паші, організація с. господарства, наука про народне господарство (політична економія), с.-г. машини і приладдя, садівництво.

Постановлено всім, які успішно складуть іспити, видати по два свідоцтва, а саме в українській й англійсько-німецькій мовах. Роздача свідоцтв має відбутися 8 липня 1947 й опісля відбути чергову конференцію. Встановлено іспитову оплату у висоті 40 шил. від учня з тим, що 5 учнів знизити оплату на половину. Учні I-го року ліцею звертають кошти друку свідоцтв по 20 шил.

Однорічну Школу закінчило 18 учнів успішно, 2 з недостаточним успіхом. I-ший рік Ліцею закінчило успішно 31 учнів і 4 з недостаточним успіхом. Відмінну ноту отримали: Бахір Василь, Булковська Стефанія і Жебжицька Надія. Як було вже рішено на попередній конференції, після роздачі свідоцтв скликано чергову конференцію для обговорення та підготовки навчання на наступний 1947/1948 рік, який мав початися 12 серпня.

Тому, що в цьому році до навчання прийшов і ІІ-гий рік Ліцею, приготовано та відчитано програму, зложену як і минулого року, на підставі австрійської вищої школи хліборобства у Франціско-Юзефінум коло Візельбургу в Долішній Австрії і примінену до українських потреб. Трьохрічний матеріал треба було розмістити так, щоб його можна було виконати в двох роках. Шкільну оплату підвищено на 40 шил. з тим, що конференція учителів буде вирішувати про евентуальні знижки. Для переведення вступного іспиту для нових кандидатів, призначено комісію в складі: проф. Яків Данченко, інж. Теодор Яцура та мгр. Олексій Сацюк. Принято прохання колишньої учениці Теодори Баб'як, щоб її допустити до кінцевого іспиту однорічної с.-г. Школи.

29 серпня 1947 року відбуто конференцію, під час якої дискутувало над справою дисципліни в Школі. Рішено строго її придергуватися та відбувати лекції точно і сумлінно. У випадку потреби учнів звільнені від заняття на один день чи більше лише директор, або керівник класи. Звільнити на одну годину може кожний учитель. Директор предложив учительському зборові листу платень для постійних учителів її приято без застережень.

На конференції 5 січня 1948 року директор подав до відома, що в найближчих днях Школа буде перенесена до табору Гельброн, де будуть приготовані мешкання для тих учителів, які дотепер жили в таборі Легенер. В цьому напрямі директор школи поробив старання в команді табору Легенер, яка також переноситься до Гельброн. В справі перенесення Школи до Франції вислано відповідні листи і прохання до Франції, а через кілька днів вищлеється окремого листа до Іх Ексцеленції Кир Івана Бучка з проханням піддержати ті заходи.

На протоколі ч. 23 з 2 квітня 1948 року вриваються звідомлення про рішення учительського збору. Відбувалися ще засідання даліше, але через хворобу секретаря не вписано їх до книжки протоколів. Від 4 лютого 1946 до 2 квітня 1948 відбуто 20 конференцій.

ПЕРЕНЕСЕННЯ ШКОЛИ ДО ФРАНЦІЇ

В часі дискусій на конференціях учительського збору часто говорилося про те, чи не вдалося б перевести С.-Г. Школу наприклад до Франції, де є вільні фарми, на яких можна би її розбудувати. Безпосереднім товчком цього був лист інж. С. Созонтова до інж. Палієнко, в якому була згадка, що у Франції є багато вільної необрбаненої землі разом з фармами. Школа віднеслася до української католицької Місії в Парижі чи пак до о. мітрата Я. Перрідона та о. канцлера Леськовича з проханням подати точні дані щодо цієї справи. По короткому часі Школа одержала ці інформації, які давали надію, що цей план буде зреалізований. Щоб цю справу приступити та взагалі підготувати, дирекція Школи звернулася письмом до Іх Ексцеленції Кир Івана Бучка, прохаючи о піддержку та допомогу. Ексцеленція Бучко був тоді Апостольським Візитатором українців у Західній Європі і тимто міг координувати свої пляни з о. мітратором Перрідоном в Парижі.

Важко відгадати, чому учителі й учні не тільки погодилися, але й натискали на дирекцію, щоб вона підготовляла перенесення Школи до Франції. Можливо, що до цього примушувало їх непевне становище еміграції, якій не були відомі пляни американської окупаційної влади. Дійшло врешті до того, що з Парижа написали, що було б добре, якщо хтось з компетентних представників Школи прибуде туди, бо тоді можна буде цю справу легше та скоріше зреалізувати. Після закінчення навчання літом 1948 року, коли показалося, що дальше існування Школи в Зальцбурзі є неможливе, учительський збір вислав директора інж. Осипа Мельниковича до Парижа. Компетентні чинники IPO подбали про відповідний паспорт, а ЗУАДК виасигнував частину коштів на ту подорож. Другу частину покрив дир. Мельникович зі своїх засобів. В Парижі після декількох нарад з о. мітратом Перрідоном та референтом «Секур Католік», який безпосередньо підготовлював цю справу в IPO в Женеві, показалося, що існують реальні можливості перенести Школу до Франції. Залишилися до упорядкування ще деякі sprawи як прим. отримання дозволу від французьких властей на приїзд більшої кількості емігрантів до Франції, отримання дозволу на відкриття еміграційної школи з українською мовою навчання, тощо. З другого боку все це було залежне від матеріальних спроможностей Школи, від відповідної господарської основи (фарми) від приміщення для школи та від закуплення відповідного виряду для ведення фарми і як також тваринного інвентаря. В часі, коли прийшлося ждати на вирішення всіх цих справ, мені було доручено підшукати відповідну фарму, яка надавлася б для ужитку Школи. До деяких більших фарм їхали ми разом з о. мітратом Перрідоном і о. канцлером Леськовичем. Та ми не могли вибрали фарму, запевнюючи її винайм, бо до того часу не була ще вирішена справа кредиту в IPO. А час проходив. Я приїхав до Парижа 1 вересня 1948 року і мав дозвіл на побут тільки на два місяці, а мусів залишитися ще довше. Речеңець пройшов і я був змушений остатися в Парижі, маючи рідно в Зальцбурзі. З Зальцбургу приходили до мене непотішаючі вісті, а саме: поважне число учителів і учнів вже виїхало за океан. І цей стан щораз то більше гіршав. Я знайшовся в клопітливому становищі; ні здергати акцію, не маючи вже на неї впливу, бо її в дальншому реалізували чужі чинники, ні повернутися до Зальцбургу. Врешті в літі (липень) 1949 року Сервіс Соціяль при українській кат. церкві одержав потрібний кредит на винайм фарми, як також всі потрібні формальності з міністерства заграницьких справ, внутрішніх справ, міністерства посулляції і міністерства рільництва (шкільний відділ).

І так 23 липня 1949 року винаймлено фарму в Люрі, 130 км від Парижа та закуплено відповідний живий і мертвий інвентар. Почалася тимчасова праця на фармі. З початку при допомозі чужих людей, а опісля своїх доривочно. В березні прибула моя мала родина — дружина і дочка, а в травні решта тих, які не виїхали за океан. Та тут саме постала трагедія, бо між прибулими находилися 4 учні, з них вже два абсолвенти, а два мали ще закінчити другий рік Ліцею. З учителів не приїхав ніхто. Решта були приладкові люди, інтелігенти та робітники, які стали не допомогою для фарми, а баластом. В такому стані не можна було ні творити хочби невеликої технічно-господарської школи пристосованої до французьких обставин, ні вести фарму, бо персональні видатки далеко перевищали сподівані прибутки фарми. Треба було щось робити. По довгих мір-

куваннях і непорозуміннях, які звичайно в таких обставинах виникають, вдалося декого розмістити в недалекому місті Монтаржі на роботу до фабрики гуми, а деякі самі розіїхалися, шукаючи праці. В той спосіб фарма остала порожнью. На цій фармі була до цього часу годівля свиней. Майже все поле середньої якості (лісовий холодний ґрунт) було роками необроблене і некультивоване. Вже на самому початку треба було все переорати та угноювати. Важко зробити початкові сівозміни, не знаючи, як вони попередньо чергувалися. Щоб цю фарму вести рентово, потрібно було приєднати на кілька років наперед вложити грошевий капітал на переорювання необробленого ґрунту, витрату погінних матеріалів, індустрійні гної, бо природнього не було і врешті на насіння.

Якість землі і розміщення фарми вказували, що вона може рентуватися тільки як годівельно-молочарська з рівночасною годівлею свиней та дробу. Однак на фармі були тільки дві корови, з яких одна вже була за стара для продукції молока. Треба було купити бодай 15—20 штук корів, але на жаль управа фарми не одержала ніякого інвестиційного капіталу. Вже згори передбачувалося, що фарма не видержить довго з таким господарсько-економічним підходом. Мені особисто розпинатися за фарму не було чого, бо я не думав оставати фармером, а приготував все для Школи. Коли це не здійснилося, то і сама справа фарми для мене не була вже актуальна. Сервіс Соціяль перейняв сам ведення фарми, але на протязі одного чи двох років фарму відступлено з поворотом власникам, який винайняв іншому і, як я інтересувався тим, новий господар запровадив саме годіллю молочних корів і тим способом рентував фарму. Отже я мав слушний плян, але на жаль до цього не було засобів. Так закінчила своє існування С.-Г. Школа Зальцбургу.

ІЛЮСТРАЦІЇ і ДОКУМЕНТИ

Інж. agr. Осип Мельникович
директор Української Сільсько-Господарської
Школи в Зальцбургу

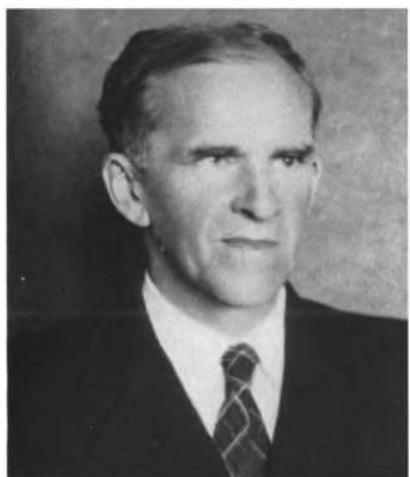
о. Юліян Слонський
католицький катехит

мр. Олексій Сацюк
учитель української мови
і секретар Школи

Учителський збір (постійних викладачів). Сидять зліва направо: Мр. Олексій Сацюк, д-р вет. Дмитро Легкун, інж. Олександра Палієнко, інж. Осип Мельникович, інж. Карolina Павловська, інж. Роман Левицький, інж. Дмитро Денисівський, агр. Роман Назаревич

проф. Роман Міхайк
учитель ботаніки і хемії

проф. Павло Баб'ик
учитель англійської мови

д-р Теодозій Сенківський
лікар і викладач

Група учнів й учениць I-шого року Ліцею з їх господарем кляси агр. Романом Назаревичем (четвертий зліва) та дир. Школи О. Мельниковичем (третій зліва)

Група учнів і учениць ІІ-го року Ліцею:

Сидять зліва направо: Клявдія Карпа, Таїса Болмат, Стефанія Русак, Осип Мельникович — директор і господар класи, Людмила Кириченко, Галина Богдан, Надія Жебжицька. Стоять в першому ряді зліва направо: Василь Малишак, Іван Заставний, Михайло Надурак, Михайло Тимочко, Іван Гулич. Стоять в другому ряді зліва направо: Микола Цьомик, Пасічниченко Дмитро (?), Прокіп Пилип'юк, Ярослав Великопольський, Василь Куць, Василь Бахір. Стоять в третьому ряді зліва направо: Євген Губченко (?), Денис Волинець, Богдан Маланюк, Євген Гусак, Іван Федоришин, Семен Кривуша

Група учнів й учениць

Сидять зліва направо: Варвара Шоцька, Надія Жебжицька, д-р Дмитро Легкун — вет. лікар, викладач, Галина Богдан, Таїса Тамара. Стоять зліва направо: Іван Федоришин, Іван Гулич, Денис Волинець, Михайло Тимочко, Василь Боднар, Микола Цьомик, Прокіп Пилип'юк, Михайло Надурак

Група учнів й учениць

Сидять зліва направо: Микола Цьомик, Клявдія Карпа, Галина Богдан, Надія Жебжицька, Людмила Кириченко, Стефанія Русак, Варвара Шоцька, Таїса Тамара, Михайло Тимочко. I-ший ряд: стоять зліва направо: Василь Боднар, Василь Малишак, Микола Кордіяка, Пасічниченко Дмитро (?), Василь Юник, Прокіп Пилип'юк, Денис Волинець II-гий ряд: стоять зліва направо: Іван Гулич, Іван Федоришин, Василь Бахір, Ярослав Великopolський, Євген Гусак, Михайло Надурак, Семен Кривуша, Василь Куць

Виконавці Акадмії — Концерту в роковини Т. Шевченка на весні 1947. Зліва направо: артист Маруценко, Людмила Киріченко, Осип Мельникович, Дарія Мельникович, Станислав Гіжовський, Кароліна Павловська, Іван Гулич

Шкільний хор:

Сидять зліва направо: Микола Кордіяка, ...? Дмитро Антонів, Осип Гурський, Павло Підгурський, Іван Федоришин, Прокіп Пилип'юк, Іван Гулич, Володимир Козачок. Стоять зліва направо: ...? Василь Кузь, Володимир Пэтенжний, Михайло Тимочко, Богдан Маланюк, Василь Пронів, С. Гіжовський — диригент, Микола Цьомик, Василь Малишак, Михайло Надурак, Іван Заставний, Василь Бахір, Іван Гулич, ...?

Фрагмент інсценізації поеми «Гамалія», виконаний на Академії — Концерті в роковині Т. Шевченка на весні 1947 р. (стоять чотири «духи», сидять невольники)

Фрагмент інсценізації поеми «Гамалія», виконаний на Академії — Концерті в роковині Т. Шевченка на весні 1947 р.

Дарія Мельникович, декламаторка поеми
«Розрита могила» на Академії — Концерті,
на весні 1947 р., в роковині Т. Шевченка

грудень 1947 р.

грудень 1947 р.

ВЕРТЕП"

грудень 1947 р.

Будинок («шато»), в якому найшла приміщення Школа після її перенесення до Франції (Люрі)

C o p y

JRB/wi

OFFICE
CHIEF MILITARY GOVERNMENT OFFICER
ZONE COMMAND, AUSTRIA
APO 541

2 August 1946.

SUBJECT: UKRAINIAN SECONDARY
AGRICULTURAL SCHOOL

TO: UNRRA TEAM 319
(Attn: Welfare Officer, Miss A. Lerrigo)

Military Government approves the establishment of the Ukrainian Secondary Agricultural School, Camp Lehen, Salzburg, consisting of Secondary Agricultural School and 1 year Agricultural Schools for men and women.

It is desired that curricula conforms to the Austrian standards as close as possible.

JACK R. BARKELL
2nd Lt Inf.
Educ & Rel Officer.

Certified to be a true copy.

Salzburg, 21st February, 1947

D. A. Rogoyski
Director
UNRRA Team 319

Фотокопія документу затвердження Школи американською школільною владою
(до стор. 9)

HEADQUARTERS MILITARY GOVERNMENT
LAND SALZBURG, AUSTRIA
DETACHMENT 7753, APO 541
EDUCATION SECTION

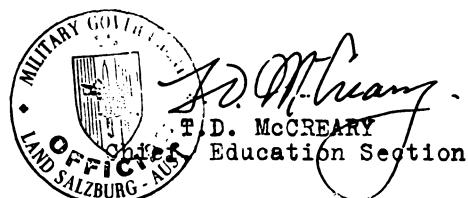
TDC:dmc
15 September 1947

SUBJECT: Educational Provisions for Displaced Persons

TO : Ministerium fuer Landwirtschaft, Wien

This is to certify that the Ukrainian Agriculture School located at Salzburg-Lehen, Camp 319, is no longer under the direct supervision of the American Occupation Forces, but now is a part of the Austrian Educational system. This is in keeping with the policy established by USFA Military Government Instructions No. 127 (Educ. § 2) dated 18 April 1947.

Tel.: SALZBURG 1983

J. D. McCREADY
Education Section

Uebersetzung:

Es wird hiermit bestaetigt, dass die ukrainische Landwirtschaftliche Schule in Salzburg-Lehen, Camp 319, nicht mehr unter direkter Kontrolle der Amerikanischen Besatzungsmee steht, sondern von nun an ein Teil des Oesterreichischen Erziehungssystems ist. (Siehe USFA Military Government Instructions No. 127 (Educ. § 2) vom 18 April 1947.

Фотокопія документу, яким передано Школу з-під американської шкільної влади під австрійську (гл. стор. 10)

Höhere Landwirtschaftliche
Dundeslehranstalt Franciscus Josephinum
Schloß Weinzierl
Post Wieselburg a. d. Erlauf, N.-Ö.
Zl.

Weinzierl, am 27.8.1946.

**Stundenausmaß der Lehrgegenstände
und Stoff des I.Jahrganges.**

Religion: je Semester 1. Wochenstunde

Lehrstoff bestimmt der Religionslehrer.

Deutsch: Je Semester 4 Wochenstunden.

Der Lehrstoff muss im Wintersemester speziell an die Auffassung der neuengetretenen Schüler angepasst werden.

Dabei wird getrachtet, dass zunächst das Niveau aller Schüler des I.Jahrganges auf eine gleiche Höhe gebracht wird, vor allem wird sehr viel Zeit verwendet für die Rechtschreibung, Satzbau, Setzbildung. Weiters werden viel Diktate gegeben, mehrere Schularbeiten. In Litaraturgeschichte wird der Stoff der 5.Klasse einer Mittelschule eingebaut.

Geschichte: 2 Wochenstunden je Semester.

Im allgemeinen der Stoff der Oberschule. Die Geschichte des Altertums wird vor allem in kulturhistorischer Hinsicht gelehrt und die Kriegsgeschichte der alten Völker nur in so weit, als sie Bedeutung hatten für die weitere Entwicklung des Abendlandes und soweit Beziehungen bestehen mit der zeitigen geschichtlichen Verhältnissen; es soll somit die Geschichte nicht nur tote Zahlen vermitteln, sondern auch die entsprechende Nutzanwendung für die Jetzzeit bieten.

Geographie: Hier liegt die Stärke vor allem in der praktischen Geographie, es wird die physikalische Geographie im Bezug auf die klimatologische Anwendung gelehrt, weiters der erdgeschichtliche Aufbau unter dem Gesichtspunkt praktischer Erkenntnis für die Landwirtschaft vorgetragen. Ferner werden die Erdteile Asien, Amerika, Afrika und Australien besprochen. Auch hier besonders Wert gelegt auf die landwirtschaftliche Produktion dieser Gebiete, die Rohstoffquellen und die industrielle Erzeugung der betreffenden Länder.

2 листопад 1998

Підсумок

абсолювент: Пилипенко Михайло

Спец. російська мова - прац. Демчівський

1. Охороняється
 2. Угорським Кралем у 1360 р. писан.
 3. Високий Укр. етногр. території (скаже як Україну).
 4. Вчим та іс. було в умовах Української держави.
 5. Учимши дин. сімействі і масовіч (Іван. Назаревськ)
- директор школи - Іван. Мельникович О.

1. Тернопільщина - Прилуччансії таївії Заплави.
2. Зар. російською - Виникнення цього земель перед тим як появився росіянин.
3. Організація с. р. т-6 - Це таке каміння с. р. т-ва.
4. Меліорація - Це розширення під сівобіль "Меліорації" та ії землі в землі.

Проф. Сагайдак О. - українська мова.

1. Правоміжні правоміжні природостоїв.
2. Чо це відокремлені ознаки і як розрізняють землі земель професії?
3. Чо знаєте про землі і земліволодіння - України?

В-р. Левицькій Демчівськ - Годівлян с. р. тварин

1. Чому погані землекоробки Коші а Коші тваринкові?
2. Гамма-бактерії: якій відноситься спричине патогену Коші?
3. Гамма-бактерії: чо робить їх у кошці при породі та зараженні Коші?

Ліцею
Задовіг

Уральская Банка
Сельского хозяйства Шахов
в Зальцбург

ИССЛЕДОВАНИЯ ЛИСТ.

Богдан Галич
14 січня 1977 року
Черкаської

Звонів Варда підписаною іспитовою Комісією
для...*17 липня 1948*.... історії заличення науки в Українській Академії
Сільськогосподарських Наук з...*Дубльє добре*..... успішом та не
піддавши засланого іспиту і закінченої науки в ик. роках 1946/47, 1947/48
закінчив сільськогосподарську заличення в галузі високім

ДИСАЛЛ

Проект	Повідомка	Пільгість	Розігра	Українська мова	Англійська мова	Німецька мова	Географія
Басейні				затре			
Новий			9. 9. 9. 9.	затре	затре	затре	
Демокр				затре затре			затре затре
Соціальні напрямки	9. 9. 9.	9. 9. 9.	9. 9. 9.	затре затре	затре	затре	9. 9. 9.

Продукт	Ингредиенты	Микробное исследование	Бактерии микроорганизмов	Маркировка	Химиче- ская технология
Баклажаны				44 № 4476	
Помидоры		зеленые		зеленые	
Лимоны	зеленые зеленые		зеленые зеленые		зеленые зеленые
Овощной супчик	зеленые зеленые	зеленые зеленые	зеленые зеленые	зеленые зеленые	зеленые зеленые

Фотокопія іспитового листка абсолвента Ліцею з внесеними оцінками

Предмет	Оригінал цієї підписки	С.Г.	Оригінал цієї підписки	Підпись С.Г.	Порядковий номер підписки
Іспитникі					
Коетштадт		g. forte			
Дектоці	Дуже добре		Дуже добре	Сурне добра	Дуже добре
Сенаторські звіти	Чуд. добре	В. добре	Дуже добре	В. добре	Чуд. добре

Предмет	Масивність	Саджанічність	Групованість	Загальноземельні	С.Г.малюнок
Іспитникі			- добре -		
Коетштадт	g. forte				g. forte.
Дектоці		Дуже добре		Дуже добре	
Сенаторські звіти	g. forte	в. добре	Дуже добре	g. forte	forte

В Зальцбурзі, дія 16. 1948.

Директор Шиманський

Секретова Комісія:

1. Президент. Г. Романовський
2. Члени. Іванчук
3. --. Альбінський
4. --. І. Давид
5. --. І. Мельник
6. --. Н. Асташ

Макарчук

Ukrainian Private Secondary Agricultural School in Salzburg

Permitted by: Education Section, Chief Military Government

Zugelassen von: U.S. Zone Command, Austria, on August 2nd, 1946

Ukrainische private Höhere Landwirtschaftliche Schule in Salzburg

Section: Agricultiral Courses

Abteilung: Landwirtschaftliche Kurse

Catalogue Nr. 3/47.

Katalog Nr.

School-year 1947/48
Schuljahr

Certificate

This is to certify, that Mr. *Hnatczuk Mykola*, born on the *11 Dec. 1902*, (Poland) of *Serafynce*, *grat.-kath.* confession, attended the course for dairy and cheese manufacturing in Salzburg from the *1 October* to the *10 Dec. 1947* gained during this time both theoretical and practical Knowledge in the above mentioned subjects, the passed on the *10 December 1947* before the undersigned board of examination the required examination with *very good* success.

Bescheinigung

Es wird hiermit bestätigt, daß Herr *Hnatczuk Mykola*, geboren am *11 Dezember 1902*, in *Serafynce*, (Polen), der *grat.-kath.* Konfession, den Molkerei- und Käseherstellung-Kurs vom *1 Oktober* bis *10 Dec. 1947* in Salzburg besucht und in dieser Zeit sowohl theoretische als praktische Kenntnisse in beiden Gegenständen erworben hat. Er bestand am *10 Dezember 1947* vor der unten angegebenen Prüfungskommission, die erforderliche Prüfung mit *sehr gut* Erfolg.

Salzburg, the *10. Dec.* 1947
am 1947

School Manager
Schuldirektor

Чиг рікому.

Board of examination - Prüfungskommission

President:
Der Vorsitzende:

Гнатчук Микола

The members of the board:
Die Mitglieder der Kommission:

Димитр

Чиг рікому

Private Ukrainische Höhere Landwirtschaftliche Schule in Salzburg
Zugelassen: von Education Section, Office Chief Military Government U. S. Zone Command, Austria vom
2. August 1946.

Katalog Nr. 13/47

Schuljahr 19 47/ 48

Halbjahresausweis

Mision Pylip

Schüler des I. Jahrganges

Betrugen: sehr gut
Fleiß: befriedigend

Gegenstände		Leistungen
Religion		gut
Unterrichtssprache		genügend
Fremd-sprachen	Deutsche Sprache Englische Sprache :	befriedigend genügend
Geschichte		befriedigend
Geographie		gut
Mathematik		sehr gut
Physik		gut
Meteorologie und Klimatologie		befriedigend
Pflanzenkunde		befriedigend
Chemie		gut
Zoologie		gut
Mineralogie und Petrographie		gut
Anatomie der Haustiere		gut
Bodenkunde		genügend
Allgemeine Pflanzenernährung		genügend
Volkswirtschaftslehre		:
Einführung in die Landwirtschaftslehre		gut
Turnen		gut
Landwirtschaftliche Praxis		befriedigend

Salzburg
Hptl. M. J. Pichler
Dekan

Direktor

Mraecy
Klassenvorstand

Ukrainian Private Secondary Agricultural School in Salzburg

Authorized August 2nd, 1946, by Chief Education Section, Military

Zugelassen von: dem General, U. S. Zone Command, Austria

Ukrainische Private Höhere Landwirtschaftliche Schule in Salzburg

Catalogue Nr. 10/47
Katalog

School-year 1947/48
Schuljahr 1947/48

CERTIFICATE OF GRADUATION
SCHLUSSZEUGNIS

Student
Schüler
at
in

Hebrzycka Nadiia
Stryj

born on 19 September 1930.
geboren am

Religion gr.-kath.
Religion

having completed the school-years 1946/47, 1947/48 and having passed examinations before the under-mentioned Examining Board on 2. VI. 1948 receives the following certificate of graduation:
erhält auf Grund der Beendigung des Unterrichtes in den Schuljahren 1946/47, 1947/48 und der Ablegung der Prüfung vor der unten angegebenen Prüfungskommission am 2. VI. 1948 nachstehendes
Schlusszeugnis:

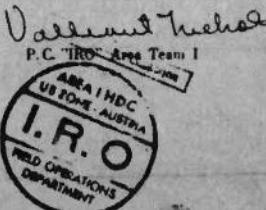
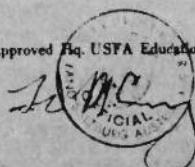
Behaviour	Very good	Diligence	Very good
Beitragen	sehr gut	Fleiß	sehr gut

Curricula - Gegenstände	Erfolgen	Leistungen
Religion - Religion	Very good	Sehr gut
Ukrainian language - Ukrainische Sprache	Very good	Sehr gut
English language - Englische Sprache	Very good	Sehr gut
German language - Deutsche Sprache	Very good	Sehr gut
Geography - Geographie	Very good	Sehr gut
History - Geschichte	Very good	Sehr gut
Mathematics - Mathematik	Very good	Sehr gut
Surveying - Feldmaßerei	Very good	Sehr gut
Soil Improvement - Meliorationswissen	Very good	Sehr gut
Chemical technology - Chemische Technologie	Very good	Sehr gut
Farm Organisation - Landwirtschaftslehre	Very good	Sehr gut
Farm Bookkeeping - Landw. Buchhaltung	Very good	Sehr gut
Special Horticultural Methods - Spec. Pflanzenbau und -zucht	Very good	Sehr gut
Care of Livestock and Fodder - Tierrecht und Futterlehre	Very good	Sehr gut
Pathology of domestic animals - Pathologie der Haustiere	Very good	Sehr gut
Hygiene and hygiene of domestic animals - Hygiene und Hygiene der Haustiere	Very good	Sehr gut
Dairying - Milchwirtschaft	Very good	Sehr gut
Cultivation of Vegetables and Fruit Gardens - Obst- und Gemüsegärtnerei	Very good	Sehr gut
Knowledge of Soils - Bodenkunde	Very good	Sehr gut
Plant Nutrition, General - Allgemeine Pflanzenernährung	Very good	Sehr gut
Farm Machines and Tools - Landw. Maschinen und Geräte	Very good	Sehr gut
Summary of work record - Allgemeine Leistung	Very good	Sehr gut

Salzburg, 8 June 1948.

Examining Board
Prüfungskommission

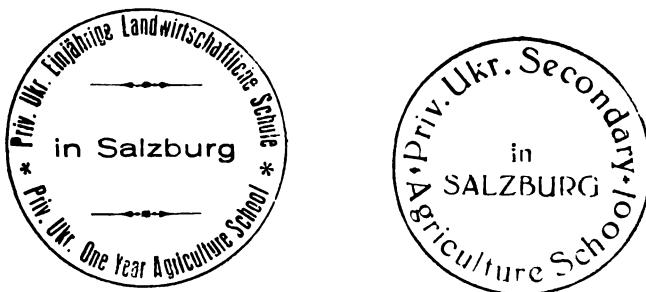
Approved by USFA Education Section

Фотокопія диплому закінчення Ліцею

**Private Ukrainian
Higher Agricultural School
in SALZBURG**

**Priv. Ukr. Einjährige Landwirtschaftliche Schule
Priv. Ukr. One Year Agriculture School
in Salzburg**

Фотокопія печаток Школи

З М И С Т

Вступне слово — проф. Роман Міхняк	3
Українська Вища і Нижча Сільсько-Господарська Школа в Зальцбургу	5
Ініціатива оснування Школи та її розвій	6
Молочарсько-сироварський курс	12
Матеріяльні засоби Школи	12
Учительський Збір	13
Список викладачів С.-Г. Школи 1945/1948	14
Програми навчання та їх еволюція	15
Рік навчання 1945/1946	16
Поділ годин навчання в хлоп'ячому відділі	16
Програма практичних занять	17
Програма навчання Однорічної Школи для дівчат	17
Практичні заняття дівочого відділу	18
Поділ годин навчання в дівочому відділі	18
Рамова програма в Однорічній Школі для дівчат	18
Програма навчання в С.-Г. Школі — хлоп'ячий відділ — навчальний рік 1946/1947	20
Поділ годин навчання в Однорічній С.-Г. Школі — хлоп'ячий відділ — рік навчання 1946/1947	21
Рамова програма	21
Програма навчання І. року С.-Г. Ліцею в 1946/1947	25
Поділ годин навчання на І. році Ліцею в 1946/1947 і 1947/1948	26
Рамова програма навчання на І. році С.-Г. Ліцею	27
Програма навчання на ІІ.-му році Ліцею	30
Поділ годин навчання на ІІ-му році Ліцею в 1947/1948	31
Рамова програма ІІ-го року Ліцею	32
Додаткові практичні заняття	35
Учні	37
Список учнів й учениць та їх поступи	38
Загальне зведення	42
Кінцеве зведення	42
Культурно-освітня праця Школи	42
Конференції та постанови	44
Перенесення Школи до Франції	49
Ілюстрації і документи	

